

תורה מהנבד קדושה

לקט מענות קודש
הלכות צניעות • דיני יחוד
הנהגה במקומות העבודה
הלכות בימי הנופש

יהי אדוננו מודנו ודכינו מלך המשיח לעולם ועד

• מהדורה ב •

עורך אחראי:

הרב מנחם מענדל שי' הראל, רב ומו"צ ביהכנ"ס חב"ד
ש. הדרום צפת עיה"ק ת"ו

השתתפו בעריכה ובהגהה:

הרב שלמה זלמן לבקיבקר רב ומו"צ בצפת עיה"ק ת"ו
הרב שלמה שי'הלפרן רב קהילת חב"ד תל אביב
הרב שבתאי יונה שי' פרידמן ר"מ ונו"נ בישיבת חח"ל
צפת עיה"ק ת"ו

רכז מערכת:

הרב מנחם מענדל תמרין

תוכן ענינים

5	הקדמה - צניעות דרך חיים
11	פותחין בדבר מלכות
15	הוראות כלליות בענייני הצניעות
19	צניעות האשה והבת
23	קיצור דיני יחוד
27	כללי הנהגה במקומות עבודה

הוספות

31	נספח א • יציאה לנופש
34	נספח ב • קונטרס העבודה - פרק ב'
41	נספח ג • מכתב בעניין הפאות

הקדמה

צניעות - דרך חיים¹

התפיסה החב"דית אותה מדגיש הרבי מלך המשיח "בלוח אור זרוע - לחסידי חב"ד" - היום יום: חסיד ניכר בכל. הולך חסיד, אוכל חסיד, ישן חסיד. חסיד - הוא חסיד בעצם. מהותו של החסיד לא נוצרת מגיבוב של השקפות והנהגות שונות, אלא היא נקודה ומהות פנימית מהות הניכרת ומשתקפת בכל ארחות החיים. כל פרט בחייו משקף - כאן ניצב חסיד.

תפיסה זו צריכה ללוות אותנו גם בקשר לאחת הנקודות היסודיות הנדרשות מיהודי בכלל ומחסיד בפרט - ענין הצניעות.

בדרך כלל, המילה 'צניעות' מתקשרת לנושא צניעות הלבושים, זו מילה שמתוחמת אצלנו בראש כשייכת בעיקר להרצאות מוסר והתעוררות אצל נשי ישראל. אכן, עניני צניעות הלבוש חשובים ונוגעים בהחלט, יחד עם זה עלינו לדעת שהצניעות הינה יסוד עיקרי, מרכזי ומהותי בחיי היהודי, וממנו מספר מסתעפים, שאחד מהם הוא צניעות הלבושים.

כחסידים הלומדים חסידות ומשתתפים בהתועדויות חסידיות, אנו יודעים שדרך החסידות אינה לשאת דברי מוסר נוקבים, אלא לגלות את היהלום שבתוך כל יהודי, את נקודת הנשמה הפנימית שנמצאת בליבו של כל אחד ואחת פנימה ששאיפתה לקיים וליישם את רצון ה' במחשבה, דיבור ומעשה. ועבודתנו לסייע לה לצאת מן ההעלם אל הגילוי, מן הכח אל הפועל.

כך הוא הדבר בנוגע לצניעות: המהווה כנ"ל יסוד כללי בחיים שממנו מסתעפים פרטים להנהגות בחיי היום יום. הן אצל האנשים והן אצל הנשים.

רבינו הזקן כותב בתחילת שולחן ערוך 'אורח חיים' (סימן ב): "מדת הצניעות שיבחה הכתוב במקומות רבות, וחכמים צוו בה לכל אדם להיות צנוע בכל אורחותיו... אפילו שלא בפני הבריות אלא בינו לבין עצמו... ואפילו כשהוא יחידי בלילה ובחדרי חדרים, צריך לנהוג בצניעות ובושת לפני הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו וכחשכה כאורה לפניו יתברך".

"לשונו הזהב" של רבינו הזקן בשולחן ערוך, כפי שמגדיר אותה הרבי שליט"א, היא מזוקקת ומדוייקת ביותר. ונראה שלא בכדי בחר במילים "מידת הצניעות". לא לבוש הצניעות, הליכת הצניעות, או הנהגת הצניעות. מידת הצניעות - זו הנחה נפשית, זה יסוד בחיים היהודים. ליסוד הזה יש השלכות בהנהגה היומיומית, אם זה בלבוש, בדיבור, בהליכה ברחוב, ואם זה בהליכות

(1) הרב מנחם מענדל הראל, מתוך נאום, ב"מקושר בכל" ה'תש"פ.

האדם בינו לבין עצמו, בחדרו פנימה. אבל הכל משתלשל מההנחה העצמית בנפש - "מידת הצניעות". אם יש לאדם את המידה הזו, זה מקרין על הכל, ואם חלילה זה חסר, הכל נראה אחרת.

המידה היסודית והבולטת ביותר

במכתב² לארגון "נשי ובנות חב"ד" העולמי (להלן בתרגום חפשי מאידיש), קובע הרבי "שנושא הצניעות חייב לעמוד כאחד מן הנושאים הראשיים של סדר היום בחוגים יהודיים אחראיים". הרבי פונה אליהם כאחראים על סניפים רבים ברחבי העולם ודורש: "חובתכן הדחופה ברגע זה לצאת במבצע אינטנסיבי להסעיר את הציבוריות היהודית, ובמיוחד ארגוני נשים יהודיים, תהיה מטרתם הייחודית אשר תהיה, שבעיית הצניעות תשתלב בתוך פעולותיהם המעשיות".

בפתיחת המכתב מניח הרבי את היסוד לחשיבות ענין הצניעות: "תורתנו הקדושה, הנקראת תורת חיים משום היותה מורת הדרך האמיתית בכל תחומי חיי יום-יום, ומבטיחה חיי אושר אמיתיים ומהותיים, מדגישה מאוד את עניין הצניעות, ומבחינות מסוימות אף יותר מתחומים אחרים של ההתנהגות היום-יומית, כך שהצניעות היא אחד היסודות העיקריים של החיים היהודיים, ככתוב: והצנע לכת עם אלוֹקֶיךָ".

המידה הזו, היא המידה היסודית והבולטת ביותר אצל עם ישראל מאז היותו לעם: כבר כשהגיע בלעם הרשע "לברך" את עם ישראל, הדבר הראשון שהראה לו הקב"ה הוא: "מה טובו אוהליך יעקב", "ראה פתחיהם שאינם מכוונים זה מול זה". דווקא הצניעות היא ששבתה את לב בלעם ובה פתח את ברכתו. זוהי מידת הצניעות הפנימית שקיימת אצל כל יהודי, ובמילא מביאה אותו לבנות את ביתו הגשמי בצורה מתאימה ודרך חייו ברוח החיים הנכונה והראויה לבני אברהם יצחק ויעקב.

מהי הצניעות?

מהות הצניעות יסוד כללי ועיקרי בעבודת ה', נעמוד לקמן בקצרה על מהותה של מידה זו.

בשיחה מעניינת שנשא הרבי בימי בין המצרים תשכ"א, עוסק הרבי בחשיבותה של מידת והנהגת הצניעות לבני בית המקדש, ותוכן דבריו:

אחד הנביאים שעוררו את ישראל לפני החורבן לשוב בתשובה ולמנוע את האסון הקרב, היה הנביא מיכה. בין דברי ההתעוררות שנשא, היה המשפט המפורסם: עֲמִי זָכַר נָא מֵה יַעֲצֵן בְּלֶק מִלֶּךְ מוֹאָב וְיָמָה עֲנָה אֹתוֹ בְּלֶעָם בֶּן כְּעוֹר... הַגִּיד לָךְ אָדָם מֵה טוֹב וְיָמָה ה' דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ, כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאֶהְיֶה חֶסֶד, וְהִצַּנְע לְכַת עִם אֱלֹקֶיךָ.

(2) שולחן מנחם אבן העזר עמ' סב.

הנהגת הצניעות היא שמביאה את הברכה לעם ישראל, והנהגה הפוכה ממנה - היא שהביאה את החורבן. מהותו של עם ישראל, אחד היסודות עליהם נבנה בית המקדש, הוא ענין הצניעות.

מהו היסוד הזה?

ניתן ללמוד על כך מפירושו של רבי ישעיהו מטראני למושפט המפורסם של מיכה "והצנע לכת עם אלוקיך". רבי ישעיהו היה אחד מגדולי הראשונים שחי באיטליה, וכך הוא כותב: "הגיד לך אדם - זהו הנביא - מה טוב בעיני ה' ומה הוא דורש ממך - אינו רוצה לייגעך בזבחים, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך - שתלך בצניעות לפניו, שלא תעשה להראות לאחרים; כי השם אוהב העונה יותר מכל דבר".

הפירוש הזה מסייע לנו להבין עד כמה יסודי וחשוב הוא ענין הצניעות בחייו וביראת השמיים הבסיסית של יהודי.

לצערנו, בעידן המתקדם של ימינו, השתרשה תפיסת עולם מעוותת. אדם מסוגל לקום בבוקר כשהמחשבה העולה בראשו אינה "מה נדרש ממני" ומה עלי לעשות כדי ליצור עולם טוב יותר, אלא "מה יגידו עלי", איך אראה בפני אחרים ובהתאם לכך מתכנן את הנהגתו ומעשיו.

על כך קובל הנביא ואומר: מה ה' דורש ממך?

מתוך הדברים נראה שהקב"ה יודע שקיים לאדם קושי לעשות את מה שצריך מפני שכך היא האמת, לכן ה' יתברך תובע זאת באופן של דרישה: אליך להתעלות מעל כל הטרודות והבלבולים הסובבים אותך; המשפחה, הילדים החברה, המכשירים האלקטרוניים ותכניהם. אפליקציות חברתיות למיניהם, המנסים בכל כוחן לשאוב אותך ולעצב את הנהגתך בהתאם למה שהם מעוניינים, משהו כזה שונה שזה לא אתה, ותשאל את עצמך מה ה' דורש ממני? מה אני יכול לעשות היום כדי למלא את רצונו?

מפורסם המעשה מימי אדמו"ר הזקן, כאשר החסיד ר' זלמן סענדר שהיה עשיר גדול ובעל חסד ירד מנכסיו וצרתו הכלכלית הייתה לצרת רבים התלויים בו, בצר לו נסע אל אדה"ז, ובכאב גדול שח את אשר אירע והחל לבכות ואמר: "אם הקב"ה חפץ ליטול ממני את רכושי, לא מהרהר אחריו, אך עליי לסלק את חובתיי לאנשים רבים, שהפקידו אצלי את כספיהם שאסחור וארוויח בו, יתומים ואלמנות שסמכו על צידקתי ועוד ועוד..

הרבי הקשיב לכל דבריו, ראשו שעון על שתי ידיו הקדושות, לאחר שהי"י מסויימת הרים הרבי את ראשו, הביט בר' זלמן ואמר: את כל מה שאתה צריך פירטת ואמרת, אך אינך אומר לשם מה צריך אותך... "

"אותך צריכים, כדי שתאיר את סביבתך בתורה ובעבודה שבלב, עשה את המוטל עליך, והקב"ה יעשה את שלו ויתן לך את כל צרכיך".

כשיהודי שואל את עצמו מה נדרש ממני, הוא חי במטרה להגשים את רצונו של ה' בחיי היום-יום שלו. ובמילא, הוא לא טרוד כל הזמן איך האחר מסתכל עליו, אלא עושה מה שצריך כי כך צריך. צורת ההסתכלות הזו מציבה אותו במקום אחר לחלוטין.

כן עשה הלל...

סיפור חסידי נוסף מפורסם ממחיש את הדברים:

בעיירה יהודית מסויימת חיו קהילה חסידית לצד קהילה של מתנגדים. באותה תקופה, לא לכל אחד היו ד' מינים, ובטח שלא את היקר והנדיר שבהם - האתרוג. בכל העיירה היה אתרוג אחד בלבד - בביתו של הגביר המתנגד.

בחג הראשון, עם אור הבוקר, מיהר הרב החסידי ובא לביתו של הגביר לברך על האתרוג. הגביר קיבל אותו בכבוד גדול, והעניק לו בשמחה את ארבעת המינים המהודרים שלו.

כששמע הרב המתנגד על הכבוד הגדול שהעניק הגביר "שלו" לרב החסידי - רץ מיד לגביר לברך על האתרוג. לי בוודאי יתן הגביר כבוד הרבה יותר גדול, חשב הרב.

אולם כשהגיע לביתו של הגביר, קיבל את ארבעת המינים באדישות ובפנים חתומות. הכבוד וההתרגשות שנראו כאן מספר רגעים קודם לכן, נעלמו כליל.

הרב המתנגד נפגע ושאל: למה הרב החסיד קיבל כבוד גדול כל-כך, ואני לא?

ענה לו הגביר: הרב החסידי בא בשביל לקיים את המצוה, ועל כך מגיע לו כבוד גדול. ואילו אתה באת, כי "כן עשה הלל"...

הסיפור הזה ממחיש יותר מכל את דבריו של רבי ישעיהו מטראני: הצנע לכת - עשה את מה שה' דורש ממך. תעשה מה שאתה צריך לעשות, לא בשביל שיחושו וירגישו אותך. אם צריך מסירות-נפש - תהיה גם מסירות-נפש, אבל המחשבה היא: מה נדרש ממני? עשה את האמת מפני שהיא אמת.

כאשר אדם רוכש צורת הסתכלות כזו ומסגל אותה לחייו האישיים, הרי שכל חיותו ומציאותו היא בשביל לעשות את רצון ה'. מה תאמר הסביבה? - הוא לא לוקח את זה בחשבון. החשבון היחיד הוא: מה ה' דורש ממך. זהו ה' הצנע לכת' החסידי. לעשות את הדברים בגלל שזה מה שנדרש ממני, לא בגלל המחשבה 'איך אראה' בפני השני.

וכשזו ההנהגה, במילא גם סגנון הלבוש צנוע, וגם סגנון הדיבור נאות, כי אין סיבה לנהוג אחרת. אדם שמחפש להתבלט ולקבל תשומת לב מיוחדת, מתלבש בצורה בולטת ומדבר בצורה חריגה. אבל אדם שמחפש מה נדרש ממנו - לא מסתכל בכלל על הדברים האלה.

לזכור את ה"מה"

באחת משיחותיו מסביר הרבי את נבואת מיכה כדו-שיח בין עם ישראל והקב"ה:

בני-ישראל טוענים כלפי הקב"ה "זכור הוי' מה היה לנו" - ראה את הצרות שעוברים עלינו בזמן הגלות. משיב להם הקב"ה: "עמי זכר נא מה יעץ בלק ומה ענה אותו בלעם", ובהמשך לכך מגיעה הדרישה "מה ה' דורש ממך... הצנע לכת עם אלוקיך".

בחסידות, המילה "מה" מצביעה על ביטול. כשאדם בטל לה', גם דרך ההנהגה שלו היא בביטול וענווה, "הצנע לכת". אבל אם צריכים להזכיר לו את ה"מה", את ענין הביטול, סימן שחסר בהנהגתו...

לפני שנדרוש "זכור הוי' מה היה לנו" - עלינו לדרוש מעצמנו את ה"מה ה' דורש ממך... הצנע לכת". את ה"מה טובו אהליך יעקב" שראה בלעם בנבואתו.

הבנה זו, שהצניעות היא יסוד כדרך החיים, לקלוט להתבונן ולהפנים שהעיקר בחיים הוא הצניעות הנפשית, המבקשת ושואלת מה ה' אלוקיך שואל מעמך, בכוחה להביא את האדם להסתכל אל חייו ואורחות חייו, באופן מתון וראוי יותר, והתוצאה מכך תהיה הנהגתו בהתאם. בלבוש, בדיבור, בהנהגה. צעד פנימי זה יקרין וישפיע על הקרובים אלינו ללכת בדרך זו.

ובזכות כך נזכה בע"ה לגילוי הנסתר - ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך - בקרוב ממש.

ימי הקיץ מגלמים בתוכם שני קצוות שונות בעבודת השם, מחד זהו הזמן בו מאיר תוקף הגילוי האלוקי "שמש הוי'" לסייע לאדם בעבודתו, ומאידך זו עת הפריחה, הגדילה וההתגלות של הטבעיים השונים - המעמידים את האדם בפני ניסיון בעבודת השם.

חסיד יודע שהגילוי של "שמש הוי'" בזמן זה, נועד לחסנו, לחזקו ולאמצו להתגבר ולהצליח בשליחות האישית והכללית לקיים את מצות התורה "ולא תתורו", ולעשותו כלי לקבלת הגילוי הייעודי "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כי פי ה' דיבר".

על מנת לעזור ולסייע, ערכנו בזה קובץ המהווה ליקוט תמציתי של הלכות צניעות והנהגה ראויה בין גברים לנשים באופנים והזדמנויות שונות. קובץ זה הינו תדפיס ראשוני שנערך בהתאם לשאלות רבות המגיעות מאנ"ש - אנשים ונשים, המעוניינים לנהל את חייהם כהוראות תורתנו הקדושה, כרצון ולנחת רוח הוד כ"ק אד"ש מלך המשיח.

בקובץ זה מסכם מספר נושאים העוסקים בכללי הנהגה בצניעות, צניעות האשה, דיני יחוד, הנהגה במקומות עבודה, בנופשים וסקירה כללית בעניין הצניעות. בתור הוספה מובא פרק ב' בקונטרס העבודה, המשמש יסוד מוסד בכל ענייני עבודת השם, ובראשם הגדרת החושים מתוך גש פנימי של קבלת עול מלכות שמים.

מכאן מופנית הקריאה לכל אחד ואחד ואחת ולמנהלי/ות המוסדות, הורים ומתנכים לשים ליבם להתנהלות הנכונה והמתאימה בתחומים שבאחריותם, לראות ולעורר שההנהגה המכוונת בהם תהיה בהתאם להוראות ההלכה.

בטוחים אנו, שההתחזקות בענייני הצניעות החדורה ברוח העבודה והשליחות המיוחדת דזמננו זה - להכין את עצמו כו' לקבלת פני משיח צדקנו - תהיה כלשון כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח, בבחינת ה"מעשה אחד" שמכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות, ותפעל בגילוי את הגאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

המערכת

ימי הקיץ ה'תשפ"א

פּוֹתְחֵיךְ בְּדַבַּר מַלְכוּת

גדרי הצניעות - לא נתונים לשינוי

דובר כמה פעמים בענין הצניעות, שזה אינו ענין ששייך לומר בזה שמכיון ש"נשתנו העיתים", ונהי' "מאדע" [=אופנה] אחרת, לכן אין צריכים להיות "כחתן בין האבלים" - בשעה שכולם לבושים רח"ל כמו אבלים, נקרעו מ"תורת חיים" ומצוותי' - עליהם נאמר "וחי בהם", במילא רח"ל לבושים כ"אבלים" בבגדים קצרים, עם "בגדים שאינם צנועים" - היפך מ"בגדי תורה" - היפך החיים - במילא איך יסתובב "כחתן בין האבלים", לכאורה זה היפך הוראת התורה, היפך מסכת דרך ארץ.

ועל זה אומרים, ש"תורה זו לא תהא מוחלפת", שינויים שייך לומר במקום שהתורה אומרת שבענין זה יכולים להיות שינויים, ואחד הענינים שהתורה אומרת בפירוש שלא יתכן בו שינויים - זהו ב"מה טובו אהליך יעקב משכונתיך ישראל"

משיחת י"ב תמוז תש"ל

צניעות לא רק לנשים

עניין מיוחד שצריך לעורר עתה בנוגע לימי הקיץ, הוא עניין הצניעות . . ענייני הצניעות ישנם, גם כשנמצאים בבית. עד שקמחית - בתו של רבי ישמעאל, אמרה ש"מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי", ש"קורות" בכלל הוא ענין של צומח ו"קורות ביתי" הוא רק ענין של דומם. קמחית דאגה שגם קורות ביתה לא יראו את שערות ראשה.

אם-כן נמצא שגם בחורף צריך לעורר על ענייני הצניעות . . אבל אעפ"כ אין זה דומה לימות הקיץ שאז צריך לדאוג לא רק בשעה שנמצאים בבית וכו'.

העניין של צניעות הוא - שלא כדעת הטועים שעניין זה שייך רק אצל נשים, מכיוון ש"כל כבודה בת מלך פנימה", אבל אין לזה שייכות לאנשים (-גברים). אלא, העניין - קיים גם אצל אנשים, כמו שהדין נפסק בשלחן ערוך שגם אצלם ישנו ענין הצניעות.

עניין זה יש לעוררו במיוחד בימי הקיץ, משום שכשמגיע זמן הקיץ ואחד מ"שפיץ חב"ד נוסע גם הוא ל"בית הקיץ" ושם לובש הוא את המכנסיים "ממתניים ועד ירכיים" ויותר מזה כלום..

כמ"ש בכהנים! וכפי הנראה שזהו גם הלימוד זכות עליו - אינו יודע מהדין בשלחן ערוך שגם אצל אנשים שייך עניין הצניעות.

. . זה לא שמישהו הלשין עליו, אלא אדרבה רצו להראות איך הכל מתנהל שם בהידור. מזוזות בכל הפתחים, אנשים לחוד ונשים לחוד, כפי שמתאים באמת ל'שפיץ חב"ד'. ולפתע הנני מבחין ורואה איך שהוא פלוני בן פלוני מ"שפיץ חב"ד" יושב לבוש כנ"ל - שאצלי אין זה ספק שזה הוא - ובמצב כזה הוא הולך לבוש תחת כיפת השמים. כמובן לא במקום הימצאם של נשים, משום שהיכן שיש נשים הוא לא יסתובב באופן זה . . משום שהוא פשוט אינו יודע שצניעות זה גם אצל אנשים.

כל זה הוא 'מאמר המוסגר בנוגע ל'אנשים', אמנם עיקר ההדגשה אודות ימי הקיץ, היא בנוגע לנשים ועניין כללי בצניעות - שצריך להיות אנשים לחוד ונשים לחוד.

. . העיקר הוא, שצריך לומר להם שאסור ללכת בלבושים אלו, וצריך להיות נרגש בדיבורו שהוא עצמו אוהז כך . . שאז "דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב" . . וכאמור לעיל שכעת הוא הזמן לעורר על ענייני הצניעות בכלל . . בפרט שיש מקומות שכבר עכשיו זהו זמן הקיץ.

(שיחת פרשת תרומה ה'תשמ"א - בלתי מוגה)

התורה הזאת לא תהיה מוחלפת

ובודאי לדכוותיהו אין צורך להסביר שבכל ענין שיש בו הלכה פסוקה בשו"ע, לא שייך בזה הצבעת הרוב, וגם לא שייך בזה לומר נשתנו הזמנים והתנאים וכו' שהרי מ"ג העיקרים שזאת התורה לא תהיה מוחלפת

היכל מנחם אגרות קודש עמ' קנז

הלכות צניעות לא רק בחורף

היצה"ר מצא סברא נוספת, ואומר:

בשלמא כאשר אתה נמצא בבית - עליך ללבוש עניבה על חולצה בעלת צווארון קשיח, לבחור בין שני זוגות נעליים, ולהתאים את צבע הגרבים וכו'; אבל בהיותך בצריף-נופש ("באָנגעלאַ") - שאז אינך זקוק לעניבה, אינך זקוק לכובע נוסף על הכיפה, וגם לא לנעליים - יכול אתה להסיר גם את הכיפה... ולשם מה צריך אתה "טלית-קטן" מצמר - מספיק גם ט"ק פשוט, ולא נורא אם תסיר לגמרי את הט"ק... ותתהלך רק עם מכנסיים כמו הכהנים: "ממתניים ועד ירכיים", ושאר חלקי הגוף ישארו גלויים!...

וכאשר אומרים לו: הרי יש דין בשו"ע שאסור לעשות כן?! - טוען הוא: עכשיו זה "חופש" ... - "חופש" פירושו פריקת עול המדינה, ובמילא, יכול להיות גם פריקת עול שלמעלה!...

חומרת הראי' ללא הרהור

הראי'ה מביא האדם לידי הרהור וע"י הרהור כו'. - לכאורה (ראה תוד"ה ויין ברכות מא, ב) גדולה מזה מצינו במשנתנו דאפילו ראה עד שלא הרהר (זבים פ"ב מ"ב). - ומזה הוראה לגודל הזהירות בהגדרת חוש הראי'. וראה קונטרס העבודה (לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע) פ"ב.

(אג"ק ח"כ, ז'תקי"ח)

. . וכאן הזמן והמקום לעורר עוד הפעם:

הלכות צניעות, למשל, כמו שהם ברי-תוקף באמצע החורף, כך הם ברי-תוקף באמצע תקופת תמוז. ועד"ז בנוגע לכל ההידורים שצריכים להקפיד עליהם בזמן החורף, ועאכו"כ שצריכים להקפיד עליהם בזמן הקיץ.

שיחת יום פ' בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ד

לבושים במילואם

אע"פ שקודם החטא לא הי' צורך בענין הלבושים, כיון ש"לא יתבוששו" (כנ"ל סל"ה), וכמו"כ כאשר הי' תכלית השלימות בעולם, אזי "לא יכנף עוד מוריך" (לא יתכסה ממך בכנף בגדיו), מ"מ, במשך הזמן שבינתיים, הנה כדי לתקן את ענין החטא, וכדי לבוא לקיום היעוד "ולא יכנף עוד מוריך", הרי זה דוקא כאשר ישנו תחילה ענין הצניעות, ע"ז שיהיו הלבושים במילואם.

שיחת י"ב תמוז תשכ"ג

חובה המחאה

בשעה שרואים אשה יהודי' הולכת בכגדים שהם בלתי צנועים, צריכים מיד לקום ולמחות על זה . . אע"פ שהוא הי' בגלות והי' אז פחד מגויים, אעפ"כ הוא לא התחשב בכך.

שיחור"ק תשל, עמ' 59 האזינו ס"ה

לזמן מה אינו תלמיד חכם

שנעשה מצב פרוע בלבישת לבושים שאינם כשרים (אין כוונתי לאיסור שעטנז ח"ו, אלא) מצד ענין הצניעות.

וענין זה הוא לא רק אצל "נשים (ש)דעתן קלה", אלא גם אנשים שאצלם צריך להיות דעת חזק, ואפילו אנשים עטורי זקן, הנה בנסעם ל"קאָנטרי" אינם מקפידים על ענין הצניעות בנוגע ללבושים: מקצרים את הלבושים מלמעלה ומלמטה - באמרו שאינו במדריגת "תלמיד חכם" שמחוייב לכסות עד העקב, ומהעקב מגיעים לארכובה, וגם להשוך והירך... - היפך המפורש בקיצור שולחן ערוך בנוגע לחלקי הגוף שצריכים להיות מכוסים.

שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז ה'תשכ"ג

הימנעות מהעסקת נשים במשרד יחד עם גברים

הגיעתנו שמועה אשר לרגלי התרחבות עבודתכם בעניני המבצעים וכדומה, נמצאים לעיתים קרובות במשרד צעירי אגודת חב"ד גם העסקניות מבנות חב"ד וכדומה (טרם נודע לנו אם מהן גם כאלו שעובדות תדיר בהמשרד או מזמן לזמן).

מובן שבאם אמת הדבר הנה למרות שכוונת כולם לשם שמים, אבל יחד עם זה יש להתחשב גם עם הזהירות בענינים אלה בכלל, ועם הרושם ששמועות כאלו עושות ברכים, הן על אלה שלומדים מזה התיירים וכו'.

ותמיהה יתירה באשר, כפי שאומרים, הלא יש משרד מיוחד לבנות חב"ד.

מוצאים אנו לנכון להודיע לכת"ר על דבר השמועה הנ"ל בין שנכונה היא ובין שיש כאן טעות בדבר מה בכדי שידע מה שעליו לעשות ולהודיענו ברור הדברים בכדי שנדע מה לענות לאלו ששואלים אותנו בזה.

וכמה שבועות אחר כך, בכ"ז תמוז תשל"ה, שלחה המזכירות מכתב נוסף להנ"ל:

... והנה לעצם הענין הלא גם כת"ר עצמו כותב במכתבו שהוכרח פעם להפריד וכו' וגם לדבר עם מי שנחוץ כדי למנוע כזאת להלן (וגם ממה שכת"ר כותב כי "היו כאלו שצעקו על זה" ניכר שאיך שלא יהיה - אין דבר כזה מוסיף קידוש ה').

ובנוגע לפועל בהתאם למה ששואל כת"ר, הנה ברור הדבר אשר יש להימנע מלהעסיק נשים מזכירות - על כל פנים בדרך קבע - במשרד כשלכם, וביותר כפי שכת"ר מתאר את מצב הענינים שם. וגם באם רואים שכהוראת שעה מוכרחים באופן זמני לעשות בזה איזה יוצא מן הכלל, אין לעשות כזאת בלי הוראה מפורשת מהרב מרא דאתרא.

ופשוט אשר הן לטובת הנ"ל והן להצלחת העסקנות של בנות חב"ד דרוש אשר יהיה להם משרד מיוחד.

התחזקות ב"ולא תתורו"

.. לכתבו אודות ההתחזקות בקיום מצות ולא תתורו אחרי וגו' ידועה עצה היעוצה להיות נזכר (1) על מה שכתוב, השמים והארץ אני מלא, ונאמר והנה ה' נצב עליו ובלשון חז"ל לית אתר פנוי מיני' וביחד עם זה אשר (2) הקב"ה הוא עצם הטוב ומטבע הטוב להיטיב לכל אחד ואחד בעניניו גם בהתחזקות בהאמור.

(אג"ק חי"ת, ח'רמה)

פרק א'

הוראות כלליות בענייני הצניעות³

כתב השו"ע: צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד. ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות. ואסור לשחוק עמה, להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה. ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור. ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה. ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפילו אינם עליה, שמא יבא להרהר בה. פגע אשה בשוק, אסור להלך אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחרי. ולא יעבור בפתח אשה זונה, אפילו ברחוק ארבע אמות. והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה, כאלו נסתכל בבית התורף (פי' ערוה) שלה. ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שערה. והמתכוין לאחד מאלו הדברים, מכין אותו מכת מרדות. ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין.

בעידן העולם המודרני פעמים רבות שנאלץ האדם - בין איש ובין אשה - ליצור קשר עם המין השני לו. קשר זה צריך להיות ענייני לחלוטין, ועל האדם להיזהר מלגלוש לנושאים אחרים שאינם מעניין השיחה. כמו כן קיים מצב בו זקוקים באופן הכרחי לשירותי גלישה ברשת האינטרנטית לעניינים הכרחיים וחיוניים, השימוש ברשת זו ייעשה רק במקום בו קיים סינון על הגלישה והחיבור לרשת האינטרנט.

להלן יפורטו חלק מהמצבים השונים והזהירות הנדרשת בהם.

חשוב להבהיר, שכל כללי הצניעות בהנהגה קיימים ובפרט במשפחה המורחבת: גיסים וגיסות, 'שווער' וכלותיו, 'שוויגער' וחתניה, דודים, בני ובנות דודים וכו'.

מכשירים סולאריים ואינטרנט

א. לכתחילה, נכון הדבר להשתמש במכשירים שאין בהם גישה לאינטרנט ולרשתות חברתיות כאלו ואחרות.⁴

(3) פרק זה מיוסד בעיקרו על שלחן ערוך סימן כ"א, אבן העזר. ועיי' בשו"ע ובנו"כ שם.
(4) פי' העולה בפשטות מהלכות הנ"ל, ועוד זאת - למשארז"ל - בדין פגע אשה בשוק וכו' וכן הדין שאין לעבור על פתח אישה כו' ובפרטי אם חשוד כו'. וכן הביא בפת"ס"ג עיין שם, דהא דאמר "יתקע עיניו בקרקע", הוא דווקא במהלך לדבר מצוה. ועאכו"כ בנדוד"ד.

סומא לפי שעה

במענה למכתבו . . בו שואל אודות ענין שמירת העינים.

. . כללות הענין מובן ג"כ ממאמר רז"ל, דסומא חשוב כמת, והרי הסתכלות העינים באופן האסור היפך התכלית בשבילו נבראו, ה"ז ענין רחמנא ליצלן של סומא לפי שעה ועוד גרוע ואין להאריך בדבר הפשוט.

(אג"ק חי"ט, ז'שמב)

ב. בהתאם להוראת הרבי⁵, יש להתייעץ עם הרב או המשפיע שיבחן אם אכן יש צורך חיוני לשימוש ברשת, וידירכו על אופן השימוש הנכון והראוי ברשת.

ג. מי שמטעמי עבודה נדרש להשתמש ברשת האינטרנט, עליו לוודא טרם תחילת העבודה שהרשת במקום עבודתו חסומה בהתאם לדרישות ההלכה (נט-פרי, אתרוג וכדומה).

ד. מכשיר שיש בו אפשרות גישה לאינטרנט ללא חסימה, אסור בשימוש⁶.

ה. יש למעט לשתף ולהשתתף באפליקציות השיתופיות שברשת⁷.

ו. יש להיזהר גם ב'קבוצות' של בני משפחה שלא לעבור על כללי הצניעות הבסיסיים ובכללם צנעת הפרט, ביטויי לשון שבחלקם יש איסורי תורה ממש.

ז. אין להעלות תמונות של בני משפחה (בפרט של נשים) לרשת החברתית.

ח. נכון הדבר לגשת אחת לתקופה להתייעץ עם המשפיע/ה, לבחון את המשך דרך ואופן השימוש ברשת.

(5) כהוראת המשנה "עשה לך רב והסתלק מן הספק"

"הוראת המשנה "עשה לך רב", מתייחסת לכאורה מישראל, גם לגדול בישראל, אפילו כאשר נדמה לו שמצד גודל מעלתו אינו זקוק לרב - שהרי גם ביחס אליו ישנו הכלל ד"אדם קרוב אצל עצמו", וכדי לשלול את החשש מנגיעה אישית בו' עליו למנות לו רב.

ואדרבה: מדיוק לשון המשנה "עשה לך רב" מוכח, שמדובר (גם) אודות מי שזקוק לכפות את עצמו ("עשה" - מלשון כפי') למנות לו רב, מכיון שסבור שמצד גדלותו אינו זקוק לרב, ורק בגלל ציווי המשנה מכריח את עצמו למנות לו רב. ... ולא עוד, אלא גם מי שהוא בעצמו רב ומורה הוראה בישראל, צריך לקיים את הוראת המשנה "עשה לך רב"!

ואדרבה - להיותו רב ומורה הוראה, היינו שהנהגתו ופסקי דינים שלו שייכים ונוגעים גם לכמה וכמה מישראל, אזי מודגש עוד יותר הצורך והחשיבות דקים ההוראה "עשה לך רב", מכיון שאין זה רק ענין פרטי שלו, אלא גם ענין הנוגע לרבים". (התוועדות תשמ"ז ח"א עמ' 208)

(6) כפשוט וכהא דאמרינן לניזיר, סחור סחור לכרמא לא תקרב.

(7) דבר הפשוט, אלא שלא יהי' בלא טעם: ידוע הדבר - כמה לה'ר, עניני היפך השלום והיפך הצניעות, נגרם באמצעות אפליקציות אלו, גם במכשירים מוגנים.

שיחה ותקשורת בין גברים לנשים

- א. כל שיחה בין פנים אל פנים, בין טלפונית תעסוק רק בנושא הענייני, למטרתו נקבעה השיחה.
- ב. כמו כן משלוח הודעות כתובות, או הקלטות קוליות יהיו רק בהתאם לתוכן הנושא הענייני ולא יגלשו מעבר לכך.
- ג. גם הבעת תודה, צריכה להיות עניינית ומאופקת.

ד. אין ליצור שיחה בין אישית בין טלפונית, שמטרתה היא עצם השיחה והדיבור, או פריקת מועקות וקשיים (כן הדין בנוגע לסוגי טיפולים שונים הנוגעים בעניינים אלו, עליהם להיעשות רק בדרך של צניעות, היינו גברים אצל מטפלים - גברים, ונשים אצל מטפלות - נשים).

שמירת העיניים

- א. אסורה ההבטה ביפיה של אישה, גם אם היא לבושה בצניעות. על אחת כמה וכמה כאשר היא בלבוש או הופעה בלתי צנועה.⁸
- ב. אין להסתכל בפרסומים בהם ישנם תמונות של נשים וכנ"ל, ומכאן ההוראה גם למפרסמים שלא לשלב בפרסומים תמונות נשים, משום "ולפני עיור לא תיתן מכשול".
- ג. יש להיזהר מללבוש לבוש שכל מטרתו היא משיכת תשומת לב שאינה ראויה, הן גברים והן נשים.
- ד. כמו כן יש להיזהר מהנהגה של דיבור קולני, ציחקוקים וכדומה שמטרתם משיכת תשומת לב של המין השני.
- ה. בכללות נדרשת הזהירות גם בהבטת נשים על גברים שאינם לבושים בצניעות.⁹

הימנעות מקרבה מיותרת

- א. אין לעמוד, לשבת או לעבור בסמוך לאשה כשאין הכרח בדבר (וכן אשה בסמוך לאיש).
- ב. אין לעבור במקום שישנם נשים כשאינו מוכרח לעבור שם (כשיכול ללכת בדרך אחרת ללא תוספת טרחא או זמן).

(8) שו"ע אה"ע סי' כא, ובפ"ש שם וראה עוד באו"ח סי' עה, ובמשנ"ב סק"ז, וכן בבא"ח שנה א' פ' בא...
 (9) אדמו"ר האמצעי בקונט' פוקח עורים פרק ט' "ועוד זאת כי גם הנשים מחויבות גם כן לשמור את עצמן מכל הנ"ל ולהתרחק מזה בתכלית, כי ההסתעפות שנסתעף מזה אצלן היא מזקת ביותר... ואחר כך בלילה בשעת השינה נופלים ונכשלים מזה בהרהורים רעים וחלומות רעים מענייני הזיווג, ומצד זה מולידות בהילדים חולאים... רחמנא ליצלן.
 וכן ראה תורת ההסתכלות (הרב זילבר) פרק י"ב. ספר חסידים (מרגליות) סימן תריד. שו"ת אגרות משה אבהע"ז ח"א סימן סט וראה ששם מקל. וראה גם בספר החינוך סוף מצוה קפח.

ג. אסורה כל נגיעה של חיבה, חיבוק או נישוק בין אנשים לנשים¹⁰ וכן אין לחבק ולנשק אחותו הגדולה ודודתו.

גם בעל ואישה אין להם לגלות דרך קירוב וחיבה ברבים¹¹.

ד. פשוט הדבר שהזהירות בכל הנ"ל חלים הן על האישה והן על האשה, כי איסור 'עריות' ובכללם האיסור של "לא תקרבו" הינו על האשה כמו על האישה¹².

גם הגשת מאכלים ע"י מלצרית וכדומה, באופן אישי לאיש, יש להמנע מכך שתעשה זאת בפניו¹³.

טיפול רפואי או אלטרנטיבי¹⁴

א. בכללות, טיפול רפואי יכול להיעשות ע"י רופא או רופאה לאיש או לאישה. אך נכון וראוי לכתחילה (בפרט בדורנו), שאשה תלך להיבדק אצל רופאה, ואיש אצל רופא¹⁵.

ב. אמנם טיפול אלטרנטיבי בפרט אלו הדורשים מגע או שיחות נפש יש להמנע בהחלט מליקך איש אצל אישה ואישה אצל איש (בנוסף לאיסורי ייחוד, "לא תקרב" ועוד). ומכיון שיש ריבוי פרטים בזה, יש להוועץ ברב בכל מקרה לגופו.

10) שו"ע סי' כא ס"ז.

11) ט"ז שם.

12) ראה מ"מ הל' איסו"ב פכ"א ה"א.

13) שו"ע שם ס"ה ובעזר מקודש שם סק"א.

14) ובדר"ת סי' קצה ס"ק מ"ט, דיש לחוש שמא יבוא לידי הרגל דבר אסור וראה עוד בשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' קס"ז ועוד. וכן בטהרת הבית ח"ב עמ' רכב.

15) ראה ביו"ד סי' של"ה ס"י ובנשמת אברהם שם בשם הגרש"ז אורבך. יוכל להזכיר כו'. ושם באהע"ז סי' כה ס"ק בנוגע לכללות הענין.

פרק ב'

צניעות האשה והבת

"בהזדמנויות שונות עוררתי אודות הנחיצות בחיזוק נושא הצניעות, אבל בהתחשב בכללות המצב בתחום זה, מוצא הנני לנחוץ לצאת היום בקריאה בעלת דחיפות עליונה בענין זה.

. . מהשכר המובטח בתורה, בגמרא ובזוהר, על שמירת הצניעות, וממה שחכמינו ז"ל מספרים כיצד נשים יהודיות בדורות שונים זכו לברכות אלוקיות בלתי רגילות - בזכות הצניעות, ברכות לא רק לעצמן אלא גם לבעליהן וילדיהן ונכדיהן, כבר נקל להבין עד כמה גדולה החשיבות והמשמעות של הנהגה בצניעות.

. . אבל אפילו מנקודת מבט אנושית גרידא, הרי רואים במיוחד בשנים האחרונות, לאן עלולה להוביל פריצת גדרי הצניעות.

ה"אופנות" נטולות הכושה שבכגדי נשים, מטרתן לעורר את התכונות השפלות ביותר של הנפש הבהמית, מביאות לידי ביטוי את השפלות של העולם ה"מודרני" ביחס ליסודות הבסיסיים ביותר של הנהגה מוסרית.

ההפקרות והפריצות רחמנא ליצלן של חלק גדול מן הנוער של היום, הביאו לטרגדיות מזעזעות בבתים רבים. הדבר ברור שאילו היה אותו נוער מתחנך על יסודות הצניעות בהתאם לתורתנו הקדושה, היו נמנעות טרגדיות רבות וחיים צעירים רבים לא היו נהרסים.

לאור כל האמור סבורני שענין הצניעות חייב לעמוד כאחד הנקודות העיקריות בסדר היום של חוגים יהודיים אחראיים" (ממכתב כ"ק אד"ש מה"מ ז' אד"ר ה'תש"ל)

כללי הצניעות

א. מעיקר דיני הצניעות הוא, שכל מקום בגוף האשה שדרכו להיות מכוסה, חייב הוא להיות מכוסה¹⁶.

ב. אחד מ'מקומות המכוסים' שנתגלה נחשב כערוה, מפני שמביא לידי הרהור כשמסתכלים בו. לכן אסור לאיש ללמוד ולהתפלל כנגד מקום המגולה באשה, אפילו היא אשתו¹⁷.

16) ש"ע או"ח סי' ע"ה, שו"ת מנחת יצחק ח"ב ספ"ד. שערים מצויינים בהלכה ס"ה סק"ט.

17) אדמו"ר הזקן סע"ה סעיף א'. ואף ששם כתב שהאיסור הוא בגילוי טפח (ולא בפחות), כל זה לענין אמירת דברים

- ג. גם אם המקום מכוסה, אלא שהלבוש הוא דק - כל שגוף האשה נראה דרכו, נחשב כערוה¹⁸.
- ד. דיני הצניעות מתחילים מגיל שלוש¹⁹.

קול באשה ערוה

- א. קול באשה ערוה, ולכן אסור לשמוע אשה שרה בין פנויה ובין היא נשואה²⁰.
- ב. על האשה להזהר מלשיר במקום בו עשויים גברים לשמוע את שירתה²¹.

המקומות המכוסים

- א. אלו הן המקומות שדרכם להיות מכוסים באשה, וצריכים להיות מכוסים:

שערה - (של אישה נשואה)²².

הצוואר - ממקום חיבור הצוואר לגוף ולמטה (ומחולית השדרה הראשונה שאחריה).

ולכן החולצה או השמלה - צריכות לכסות את עצם החזה שתחת הצוואר מסוף השקע שבצוואר מלפניה ומחוליית השדרה הראשונה מאחריה, בכל מצב.

בצדדים, הכתפיים צריכות להיות מכוסות עד לצוואר, בכל מצב²³.

זרועות הידיים - צריכות להיות מכוסות עד מתחת למרפק²⁴ כולל המרפק עצמו.

ולכן שרוולי החולצה - צריכים להיות מספיק ארוכים, כדי שיכסו את המרפקים בכל מצב.

הרגליים - כל רגליה²⁵.

- ב. על השמלה או החצאית להיות באורך של לפחות 10 ס"מ מתחת לברך, כך שגם במצב ישיבה הברך תהיה מכוסה על ידי השמלה²⁶ (ולא רק על ידי הגרביים).

שבקדושה, אבל מצד חיוב צניעות מחויבת לכסות לגמרי (הליכות בת ישראל פ"ד סעיף יא).

18 אדמור"ר הזקן סע"ה סעיף ג: משנ"ב שם סק"ה.

19 שערי הלכה ומנהג ח"ד עמ' קמו, שיהו"ק תשמ"א ח"ב עמ' 419 (- דעת הרבי) וכ"כ במשנ"ב סע"ה בבאה"ל ד"ה טפח מגולה (ויש מקילים מגיל 6).

20 אדה"ז ס"ז שם, ובבה"ט שם ס"ק ד, ובמ"ב ס"ק יב.

21 שלחן מנחם אה"ע סי' עה.

22 סי' ע"ה סעיף ד'.

23 (כשלושים שרשרת [השרשרת תוחמת את גבולות הצוואר ולכן] עליה להיות מכוסה מאחור ובצדדים לפחות חלקית).

24 קצוה"ש סי' ט' סעיף ד' וראה בהע' שם. משנ"ב סע"ה סק"ב וסק"ז.

25 סי' ע"ב ס"ה - כתב הצ"צ (באהע"ז ח"א סי' קל"ט) הנאמר, שאם ינהגו לגלות שוקן בימי הקיץ זמן החום יהי מותר שהרי נהגו כן! ישתקע הדבר ולא יאמר, דכיון שהוא ערוה, לא מהני מנהג ומנהג כזה אותיות גהנם.

26 שערי הלכה ומנהג ח"ד עמ' קמה.

לבוש המכסה ומסתיר

כבר התחיל הזמן שצריך להדגיש בעיקר את ענין הצניעות, ועוד יותר - את ענין הצניעות בנוגע ללבושים, בין בנוגע לאורך הלבושים, ובין בנוגע שלא יהיו עשויים מזכוכית או נייר; בדוגמא של נייר, או ענין אחר שדומה לזכוכית - אלא שיהי' "לבוש", שלבוש צריך להיות מכסה ומסתיר ומעלים.

(י"ב תמוז תשכ"ג, שיחות קודש)

ג. חובה לגרוב גרביים²⁷ (40 דינר²⁸) שיכסו עד למעלה ממקום כיסוי השמלה או החצאית.

ד. יש לקחת בחשבון מצבים של הרמת רגל על רגל, עליית מדריגה גבוהה באוטובוס וכדו' שגם במצבים אלו על הרגלים להיות מכוסות ע"י השמלה או החצאית.

אופי הביגוד

א. אסור לאשה ללבוש בגד המיוחד לאיש, ולכן אסור לאשה ללבוש מכנסיים²⁹.

ב. אין ללבוש³⁰ בגד שצבעו אדום³¹.

ג. אין ללבוש בגד המבליט את איברי הגוף³² כלומר בגדים צרים או הדוקים או סוגי תפירה מסויימים וכדו' המבליטים את האברים.

(27 שלדעת אדה"ז סע"ה שם 'שוק' האשה (שנחשב כערוה) נחשב כבר ממקום הקרטול. ודנו הפוסקים האם האשה מחויבת ללכת עם גרביים גם בתוך ביתה כששמלתה ארוכה. (בשו"ת מנחת יצחק ח"ו ס"ו) (וכך כתבו רוב הפוסקים) מחמיר, לאידך הרב אויערבך מיקל (הליכות בת ישראל פ"ד הערה כח. פסקי תשובות סע"ה אות ד). דברי אדה"ז (מהדו"ת ס"ב ס"ב) שאין לגלות כפות הרגליים, מדבר על הארצות הקרות, אבל במדינתנו הדבר מותר (פסקי תשובות ס"ב אות א), אלא שכל זה מדובר בנוגע לגברים והשאלה היא בנוגע לנשים. וההליכה אחר המנהג הוא רק בנוגע לגרביים בתוך הבית, אבל בשאר הלבושים ודאי שאין מסתכלים אחר מנהג הפרוצות (צמת צדק חידושים מסכת ברכות פ"ג). וכן פסק בשו"ת מנח"י ח"ו ס"י. שו"ת דברי ישיב אבע"ז סי' לו ועוד.

(28 כן הכריעו מורי ההוראה (על פי ההלכה הנ"ל שבגד דק שנראה דרכו הבשר אינו כיסוי), והמחמירות שלא יראה הרגל לגמרי ילבוש מספר 70 (פסקי תשובות סע"ה הערה 27).

(29 ויש המתירים אם לובשת אותו מפני הגשם או הקור וכדומה דרך עראי (ב"ח יור"ד סקפ"ב וט"ז שם סק"ד). ויש מקום להקל ללבוש מכנסי נשים (שאינם צמודים לגוף), מתחת לשמלה או החצאית כדי להגן על הרגליים מפני הקור וכדומה (הליכות בת ישראל פ"ז ס"ב). וכן בשעת השינה כדי שלא יתגלה גופם, או מפני הקור, וכן בשעת החלקה על הקרת.

(30 קצוה"ש (סקמ"ו אות טז סוף מס' 13). מאמר ש"פ ויקרא - פרה התשכ"ח

(31 שו"ע י"ד הל' חוקות העכו"ם סי' קע"ח ובש"ך סק"ג.

(32 הליכות בת ישראל פ"ז ס"ג. וכן אין להבליט הבגד הצמוד לגוף, וכן אין ללבוש חצאית עם 'סעסע' (הרב פרקש). וכן לא בגד עשוי ג'ינס (פעם הרבי אמר ביחידות על לבישת בגד זה - מדוע לבושים בלבוש שק).

ביחידות לרב שנ"ז גפני - תשרי ה'תשל - אמר לו הרבי: שאין לאשה ללבוש בגדים כאלו המבליטים את איבריה, כי זה מושך את האנשים להביט בה.

כמו כן, חולצות טריקו, לייקרה וכדו', או חצאיות ושמלות בגזרה ישרה וכו' שטבעם להיצמד לגוף ולגרום להבלטת האברים באופן כללי, או בתנוחות מסוימות (כגון בעת ההליכה, הרמת רגל וכדומה), אין ללבשם.

בכלל זה, גם בגדים שעוצבו במקורם כדי לגלות את המקומות הצנועים שבגוף, אין ללבושם אף על גבי בגד אחר. וכן אין ללבוש בגדים עם כיתובים או ציורים וכדומה

ד. הלבוש צריך להיות צנוע, נאה ומכובד, בגד נאה ומכובד יוצר 'דיסטנס' יחס של כבוד ומרחק.

השיער, הפאה והאיפור

א. מדרכי הצניעות והנהגת בנות ישראל הכשרות, שלא ללכת עם שיער פזור³³.

ב. הפאה אצל אשה נשואה והשיער אצל בנות ונערות:

אורך השיער, עד לכתפיים. שיער מעבר לאורך זה צריך להיות אסוף בגומיה / סיכה / צמה.

ג. סגנון התסרוקת צריך להיות 'שקט' וצנוע ולא 'רועש' ומבליט.

ד. נשים נשואות עליהן לכסות את הראש באופן שהשיער (גם של הצדעיים והעורף) לא ייראה כלל. בבית, אפשר לכסות במטפחת. מחוץ לבית חייבים לכסות רק בפיאה נכרית, כהוראת הרב³⁴.

אופי וסגנון הפאה צריך להיות עדין וצנוע³⁵.

ה. הציפורנים תהיינה גוזזות וללא צבע בולט.

ו. אין לצאת לרחוב בבישום חזק³⁶.

ז. האיפור, צריך להיות בסגנון עדין ונאה ולא רועש ומושך³⁷.

ח. התכשיטים, צריכים להיות בסגנון עדין וצנוע.

ט. נכון להיזהר בכל גדרי הצניעות גם כשאין אנשים זרים בבית³⁸.

(33) שו"ע אבה"ע סי' כא סעי' ב', ב"ש שם, פת"ש שם. טהרה כהלכה פרק י"ד הערה 50 והמתבאר שם.
 (34) יש המתירות לעצמן להיכנס לשכנים במטפחת ואח"כ מסתעף מזה שיוצאות במטפחת רק לשפוך את האשפה ואח"כ רק למכולת הקרובה וכו', ושומרת נפשה תיזהר בכל יציאה מהבית.
 (35) וראה לקמן מכתב הגרמ"ש אשכנזי ז"ל בהוספות נספח ג.
 (36) הליכות בת ישראל פ"ז ס"ה.
 (37) קצות השולחן סקמ"ו סק"ב בסופו. הליכות בת ישראל פ"ז ס"ה.
 (38) שו"ע אדה"ז סימן ב' ס"א.

פרק ג'

קיצור דיני יחוד³⁹

תורתנו הקדושה, תורת חיים נותנת הוראה ודרך לקיומם של חיים בריאים ותקינים בגשמיות וברוחניות - גם יחד. כל אדם ישר שכל, הבוחן את המציאות בכנות וביושר, רואה זאת באופן ברור. אחת ההוראות המיוחדות הללו נקראו בשם 'הלכות ייחוד'. הלכות אלו, יוצרות מסגרת נכונה לחיי האדם, בונה ומעמיקה את מידת הצניעות בנפשו, שומרת על פרטיות חייו וקדושתם, ומצילה אותו מלהיכשל באיסורים חמורים.

לזול ואי הקפדה בנושא מביאה לפגיעה בצניעות, במערכת חיי הנישואין ובקשר הבריאה והנכון בין איש לאשתו ובין בני המשפחה והסביבה הקרובה והרחוקה, ופותרת מדרון חלקלק למגוון בעיות של הטרדות ופגיעות, המתרחשות כמעט תמיד וגם תלויות במצבים שונים של יחוד.

יש ללמוד הלכות יחוד ולדעת אותם היטב, כדי שלא להכשל באיסור זה ח"ו. איסור ייחוד הינו איסור מן התורה, ואין להקל בו את הדעת⁴⁰.

הגדרת היחוד

א. הימצאותם של איש ואישה שאינם נשואים יחד, במקום שאנשים אחרים אינם רואים אותם, או שאינם יכולים לראותם, וכן כשהימצאותם בחדר אחד היא באופן שאין חשש שיכנס לשם אדם אחר בפתאומיות, שלא בידיעתם⁴¹.

זאת, למעט המקרים והאנשים שיתבארו להלן.

ב. ייחוד עם הגוי אסור, אפילו כשאשתו נמצאת⁴².

ג. אם מדובר באנשים שהנהגתם הרגילה אינה בצניעות, או שאינם מודעים לכללי הצניעות, הייחוד עמהם - במקרים רבים - אסור אף שישנם אנשים נוספים⁴³.

39) על יסוד שו"ע אה"ע סימן כב ונו"כ.

40) אה"ע סי' כב ב"ש ס"ק א. לדעת התוס' הוא מן התורה ממש ולדעת הרמב"ם מדברי קבלה

41) שו"ע שם סי' כב, ב. סי' כ"ו ח"מ סק"א.

42) שו"ע אה"ע סי' כב ס"ג וראה בהרחבת הביאור בעזר מקודש' שם.

43) שו"ע אבה"ע סי' כב ס"ה ח"מ סק"ח.

גיל היחוד

א. בת מגיל 12 שנים ומעלה, אסורה בייחוד עם בן מגיל 9 שנים ומעלה, וכן בן מגיל 13 אסור בייחוד עם בת מגיל 3 שנים ומעלה (ויש מחמירים גם לילדים מתחת לגיל מצוות - מצד חינוך)⁴⁴.

המותרים ביחוד

אלו הם המותרים ביחוד⁴⁵:

אם ובנה, למעט בן מאומץ⁴⁶.

אב ובתו, למעט בת מאומצת⁴⁷.

סבתא ונכד.

סבא ונכדה.

אח ואחות מותרים לפרקים ולא בקביעות (בביתם עד שלושה לילות, ובבית הוריהם עד חודש).

אשה נשואה מותרת להתייחד עם בעלה גם כשהיא נידה.

ב. חתן וכלה (טרם נשואיהם) אסורים בייחוד, לכן חובה להקפיד על פגישות במקום ובאופן שאין חשש ייחוד.

ג. במקרה של "חופת נידה", זקוקים החתן והכלה לשומרים (בלילה שני שומרים, אחד לבעל ואחת לאשה, וביום מספיק שומר אחד⁴⁸).

מי מוחזק כשומר המתיר היחוד

א. ביום: כל איש נוסף (על האיש והאשה), המוחזק ליהודי כשר (- שאינו פרוץ בעריות, ויש אומרים שצריך להיות שומר תורה ומצוות).

בלילה, או בנסיעה לדרך רחוקה: צריך שיהיו שלושה אנשים⁴⁹ בנוסף לאישה.

ב. נשים נוספות אינן נחשבות ל'מצילות' מן הייחוד, מאחר ואסור להתייחד אפילו עם הרבה

(44) שו"ע אה"ע סי' כב ס"א וח"מ שם.

(45) שו"ע אה"ע סי' כב ס"א ובנו"כ שם, סי' כא סעיף ז, סימן כב סעיף א.

(46) ויש לקחת זאת מראש בחשבון, ובודאי שאסור לחבק ולנשק (שערי הלכה ומנהג ח"ד עמ' מד).

(47) כנ"ל.

(48) שו"ע שם סי' כ"ב, ס"א, יו"ד קצב, ס"ד. על אופן יישום הלכה זו בזמן שבין החתונה לטבילה, יש להתייעץ ברב מורה הוראה.

(49) שו"ע שם סי' כב, רמ"א סעיף ה' ובב"ש ופ"ת שם.

קשה לרוב העם

"אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם לפרוש אלא מן העריות והביאות האסורות. . לפיכך ראוי לו לאדם לכוף יצרו בדבר הזה ולהרגיל עצמו בקדושה יתרה ובמחשבה טהורה ובדעה נכונה כדי להינצל מהם ויזהר מהיחוד שהוא הגורם הגדול".

(רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כ"ב)

נשים (יש מתירים, ביום: עם שלוש נשים ומעלה, ובלילה: עם ארבע נשים).

ג. שתי גיסות או כלה וחמותה או שאחת הנשים היא בת בעלה של השניה נחשבות כשומרות לעניין יחוד⁵⁰.

ד. ילד או ילדה בגילאי 9-5 שנים, ובשעת הדחק עד גיל 12, מועילים להציל מן הייחוד⁵¹.

ה. באם ישנים בבית אחד, צריכים שני שומרים (או שיהיו ג' אנשים כנ"ל ס"א)⁵².

ו. כאשר בעלה של האשה נמצא באותה עיר, ויש סיכוי שיגיע למקום נחשב הדבר כשמירה מן היחוד⁵³.

ז. היתר 'בעלה בעיר' אינו מועיל לגבי אנשים שרגילה אליהם או אנשים שאינם נוהגים בצניעות⁵⁴.

נסיעה ברכב / מונית / אוטובוס

א. אפשרית בתנאי שיכולים לראות מבחוץ את הנעשה בפנים, כגון שהרחוב מואר או שהאור דלוק ברכב, יש תנועה ערה של עוברים ושבים או רכבים חולפים, החלונות שקופים וללא וילונות וכשיושבים שלא בסמיכות לנהג (אלא בספסל האחורי)..

50) שם, ס"ו.

51) שם, ס"א.

52) ע"פ המבואר ביו"ד סי' קצב ס"ד ברמ"א.

53) שם סי' כא סעיף ח.

54) שם.

55) בש"פ נח תנש"א (התוועדיות ח"א עמ' 244 הערה 114) כותב הרבי: ויש לעורר על הזהירות שצ"ל בנסיעת אשה ובת מיישראל במונית או במכונית כשהנהג הוא גבר (שאפשר להיות בזה חשש של יחוד כו') - וכידוע השק"ט בזה בספרים. ובכגון דא - יש לברר חילוקי הדינים ופרטים בזה - אצל רב מורה הוראה. ובשוה"ג שם נכתב: ובפרט שבזמננו (ובפרט בעיר גדולה כמו ניו-יארק וכיו"ב) אפשר לאשה למצוא (או להזמין) מונית עם אשה נהגת.

מעלית

ב. נכון להימנע מלעלות עם אשה במעלית לבד. בשעת הצורך כאשר מדובר בנסיעה קצרה במעלית, או שיש אפשרות לאנשים אחרים לעצור את המעלית מבחוץ בכל קומה כדי להצטרף לנסיעה בה - מותר⁵⁶.

שמרטפ/ית

ג. כשמביאים שמרטפית לשמור על הילדים בבית, יש לזכור שגם בהם חלים דיני הייחוד כנ"ל, לכן על ההורים לדאוג שיהיו אחד מההיתרים הנזכרים. לדוגמא: נתינת מפתח לאחד השכנים/ ות שיוכל להיכנס מדי פעם ללא הודעה מוקדמת.

ביקור אצל רופא/ה⁵⁷

ד. במקרה הצורך, כאשר אשה הולכת להיבדק אצל רופא ולהפך:

במרפאה ציבורית - כאשר הדלת אינה נעולה וישנם ממתנינים בחדר ההמתנה או שנמצאת במקום אחות, שאחד מאלו יכול להיכנס בכל רגע לחדר הרופא, וכן מאחר והרופא טרוד במלאכתו, הדבר מועיל.

במרפאה פרטית, או ביקור רופא בבית הלקוח, אם אשת הרופא (היהודי) עמו (וברופאה, עם בעלה בעיר), מותר. אם לא, על האשה (או האיש) לצרף אליה אדם נוסף היכול לשמש כשומר.

בית מלון

ה. כאשר אדם יחידי מתארח בבית מלון, עליו לשים לב שיש באפשרותו לסגור את הדלת (או הדלתות) מבפנים, כך שאין יכולת לאחרים להיכנס לחדרו, או שיש לו מפתח יחידי לחדר זה.

ייחוד בין גברים/נשים

ו. אין לאיש להתייחד עם איש הנוהג בדרך פריצות וחוסר צניעות בין אישית⁵⁸.

ז. אין לאישה להתייחד עם אשה הנוהגת באופן של חוסר צניעות בין אישית⁵⁹.

56) נט"ג יחוד פ"א ס"ו, חוסן ישועות ח"א עמוד קכ"ט. ראה שו"ת מנח"י ח"ד סי' צד, שו"ת שה"ל ח"ב סי' קפב. שערים המצוינים בהלכה ח"ד כא קנב ס"ק ו'.

57) נוסף על טעמי צניעות גם מצד יעילות הטיפול ועוד, כדאי להשתדל במקום האפשרי שאיש יטופל אצל רופא ואשה אצל רופאה (שערי הלכה ומנהג ח"ג עמ' שנג).

58) אהע"ז סי' כד בסופו ובנ"כ שם.

59) אה"ע סי' כ' סעי' ב.

פרק ד'

כללי הנהגה במקומות עבודה

במקומות עבודה רבים, מצוי שעובדים יחדיו אנשים ונשים, מצב זה עלול להביא למכשולות חמורים בשל הקירבה התמידית בין העובדים והעובדות, לכן לכתחילה, גם הצריכה לעבוד מחוץ לבית⁶⁰, לא תעבוד כלל במקום שיננס גברים. ורק בשעת הדחק ודיעבד, תשאל רב מובהק על מקום העבודה המוצע, האם לפי תנאי המקום והמצב, העבודה בו מותרת.

אמנם פשוט שיש להקפיד מאוד על כללי הזהירות המפורטים להלן, (אפילו בין חרדים, וקל וחומר אם נמצאים שם שאינם כאלה), כדי לשמור על גדרי הצניעות ולקיים דין השו"ע "הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו" (אבה"ע כ"א א').

הכללים הכתובים כאן, הם היסודות של הרחקה בין אנשים לנשים, שהיו ברורים ופשוטים אצל כל שומר תורה ומקיים מצוותיה בדורות קודמים, ואינם חומרות, אלא מעיקרי התורה, שלא להכשל בדברים חמורים⁶¹.

ובפרט שביחסי עבודה, נוצר מצב של קירוב כללי בבחינת ליבם גס זב"ז. על כן נדרשת שימת לב וזהירות יתירה בכל עניני הצניעות. (ולצערנו היו דברים מעולם, כשלא נזהרו בזה).

הנהגות למניעת קירוב דעת וידידות

א. עובדים ועובדות לא ישוחחו יחד על נושאים שאינם נוגעים ישירות לתפקידם (כגון: בעניני חדשות, פוליטיקה וכדו'), ואפילו לא שיחות שמטרתן לנסות להחזיר אחד מהעובדים/ות בתשובה).

הדבר אסור גם בשיחה שמשתתפים בה כמה עובדים, וק"ו בשיחה ביחידות בין עובד לעובדת.

יש להזהר מלשוחח שיחות שאינם מענייני העבודה גם בפגישה אקראית ברחוב או בטלפון.

ב. כל דיבור הנצרך לעבודה, צריך להתבצע בצורה מאופקת, ללא כל סממן של קירוב הדעת

(60) ברור שענין הזהירות צריך להיות גם בקשר לנשים המועסקות מבית.

(61) נלקט ונערך בהתאם להוראות הפוסקים, בנושאים אלו על יסוד הסימנים הנ"ל בשו"ע אבה"ע ונו"כ שם.

המעלה היחידה?

"כדאי להדגיש - באופן המתאים - שמבזה את עצמה נערה ואשה "המכריזה" שאין לה שום מעלה ועצה שישומו לב אליה ויעריכו אותה - כי אם רק הנהגה היפך הצניעות".

(מתוך כתי"ק שפורסם בבית משיח)

ויחס אישי. אין לשלב בשיחה בדיחות, דברי ליצנות או קלות דעת.

ג. מחוץ לשעות העבודה, יש להימנע מלנהל שיחות טלפון בין עובד לעובדת אפילו בעניני העבודה. (ובמקום הכרח, ראוי שהעובד ימסור את ההודעה לעובדת ע"י בעלה או אביה).

ד. לא יפנו אחד לשני בשמות פרטיים או בכינויים, אלא רק בשם המשפחה, ורצוי בתוספת 'הרב' 'מר', 'הרבנית' או 'גברת'.

ה. אסורה אמירת שלום בנוסח אישי, כגון: "שלום לך", "להתראות" וכדו'. אפשר לאמרם בצורה כללית כגון: "בוקר טוב" ו"שלום" וכדו', (ויש להקפיד על סגנון רשמי ולא ידידותי ואישי, משום שהתייחסות אישית מביאה לקירוב הדעת, ועלולה לגרום מכשולות חמורים⁶²).

ו. כאשר מנהל (או מעביד) רוצה לשבח עובדת על מסירותה וכדו', יכול הוא לשבח את העבודה שנעשתה כראוי, אבל אסור לו לשבח את העובדת בתארים אישיים.

ז. שמירת המרחק בין עובדים לעובדות מחייבת שלא ליצור קשר בין משפחות העובדים והעובדות (כגון: ביקורים משפחתיים ביניהם, טיולים מאורגנים משותפים, נופש משותף בבתי מלון וכדו').

חובת השמירה על מרחק בעת העבודה

א. במידת האפשר ראוי להימנע מהושטת דברים מיד ליד, אלא יש להניחם על השולחן וכדו'.

ב. אין לעשות אחד לשני שרות כל שהוא (כגון: הכנת כוס שתיה חמה, קניית מאכל מהמכולת או לכבד ממאכל שהביאו מהבית וכדו'), מלבד כאשר יש תורנות מיוחדת לקנות עבור כל העובדים, (אין בדבר יחס אישי).

ג. לכתחילה צריך להקצות חדרים נפרדים לעובדים ולעובדות.

אם אין הדבר מתאפשר, צריכים הם לשבת בשני שולחנות נפרדים כשביניהם מרחק ניכר, ובשום אופן אסור לשניהם לשבת ליד שולחן אחד, וק"ו שלא ישבו זה מול זה (בין בשעות העבודה ובין שלא בשעות העבודה).

(62) שו"ע אה"ע סי' כא ס"ו, וכח"מ ס"ק שם.

ד. לא יאכלו העובדים והעובדות במעורב (חדר אחד בלא מחיצות), אלא יאכלו בהפרדה, או בזמנים שונים. וכן לא תגיש עובדת אוכל לעובדים, או להיפך⁶³.

ה. בחדר ה"תה" וכדו' לא יתוו או ישהו יחד באותו זמן, וכן יש לייחד מקום נפרד לגברים ולנשים לתליית מעילים ותיקים.

ו. בכל מצב בעבודה או כשצריכים לדבר ביניהם, יש לשמור על מרחק ביניהם, שלא לעבוד או לעמוד קרוב מדאי זה לזה.

אסיפות בענייני העבודה

א. באסיפות עובדים או בכל התכנסות אחרת, על גברים ונשים לשבת בנפרד.

ב. אין לערוך לעובדים מסיבות, אירועים וטיולים, ואין להשתתף בהם, אלא א"כ נערכים לאנשים לחדר ולנשים לחדר - בזמנים שונים או במקומות שונים.

הדרך למקום העבודה וממנה

א. אין למנהל או לאחד העובדים להסיע במכוניתו עובדת או כמה עובדות (וכן להיפך), לא בשכר וק"ו שלא בחינם - לעבודה, לבית ולכל מקום שהוא.

ב. כשיש הסעה מאורגנת לעובדים, רצוי לכתחילה שתהיה הסעה נפרדת לגברים ולנשים, ועל הנשים להקפיד למעט בדיבור עם הנהג.

ג. כאשר אין אפשרות להסעה נפרדת, יש להקפיד שלא ישבו אנשים ונשים בספסל אחד, ופשוט שלכתחילה ישבו האנשים מלפנים והנשים מאחור, ולא ישוחחו ביניהם בזמן הנסיעה.

ד. יש להקפיד שאשה לא תשב במושב הקדמי בסמוך לנהג, אלא מאחור.

ה. במקום שחוזרים מהעבודה בשעה מאוחרת בלילה, יש למנות אדם מיוחד (שומר תורה ומצוות), שישב ליד הנהג (שגם הוא שומר תומ"צ) ויישאר איתו עד רדת כל הנשים - כדי למנוע איסור יחוד.

הלבוש בעבודה

א. אסור לנשים להגיע לעבודה בבגדים מהודרים, אלא בבגדים רגילים, צנועים ופשוטים העונים על כל דרישות ההלכה. כמו"כ עליהן למעט בתכשיטים ובושם (שלא יהיה מורגש), ומכל דבר המושך תשומת לב.

ב. מפעם לפעם על האשה להתייעץ עם המשפיעה, לבחון האם חל שינוי בהתנהגותה ובלבושה⁶⁴.

63) שו"ע אה"ע סי' כא ס"ה ברמ"א.

64) "כי כך דרכו של היצר, היום אומר לו כך ומחר אומר לו כך, עד שאומר לו לך.. "אם האווירה במקום גורמת להחליף

הערות כלליות

א. העסקת מזכירה פרטית דורשת היתר של רב מובהק על נחיצות העסקתה והתנאים הדרושים לכך (כגון: חדר נפרד עבודה וכדו'). ולמעשה רצוי מאד שאשה לא תעבוד כמזכירה פרטית של מנהל, רופא וכדו'.

ב. יש להקפיד מאד שלא לבוא לידי חשש יחוד, במקום שיש ספק לחשש זה, יש לשאול רב.

גם במקום שאין חשש יחוד (כגון: שרבים נכנסים ויוצאים או שרבים רואים אותם מבעד לחלון) - אין לעובד ועובדת לעבוד יחד בחדר אחד שאין בו עובדים נוספים.

וכן יש להקפיד שלא לבוא מוקדם מדאי או לצאת מאוחר, באופן שימצאו יחד במקום העבודה רק עובד עם עובדת.

ג. שמחות פרטיות של עובד או עובדת, אשר אינן נערכות בהפרדה לפי כללי הצניעות, אין להשתתף בהן.

ד. שמחות פרטיות ואישיות יותר, (כגון יום הולדת, שבע ברכות מצומצם וכדו'), שלא הוזמנו אליו כל העובדים בשווה, אלא עובדת אחת, אין להשתתף בהם (אפי' בליווי בעלה), גם אם נערכות בהפרדה מוחלטת.

ה. אם מרגישים שיש במקום העבודה מישהו או מישהי שמנסה להשפיע לרעה על הרוחניות, יש לשאול רב מורה הוראה אם להמשיך לעבוד במקום זה, וברור שאם יש במקום עובד שאינו שומר על גדרי הצניעות בין העובדים, כדיבור לא נקי או בהנהגה לא צנועה, חובה לעזוב עבודה זו, ופרנסה תבוא משמים.

ו. בעלי חנויות, משרדים, צרכניות וכדו', וכן אנשים פרטיים המעסיקים עוזרות בית ועובדות נקיון, מוטלת עליהם חובה מעיקר הדין להקפיד על לבוש העובדות (כולל עובדות שאינן חרדיות), שיהיה על פי כל כללי הצניעות, וללא קולות. כמו כן מחובת המעסיקים להקפיד על עובדיהם שישמרו את כל הכללים הנ"ל הלכה למעשה. גם על הבעלים לדרוש ולוודא קיום תקנות אלו אצל נשותיהם.

הזוספה א

יציאה לנופש

"היצר בא לפתות את האדם: במה דברים אמורים [שצ"ל הנהגה בצניעות] - בנוגע להנהגה קבועה; אבל כשהנידון בהנהגה ארעית, אין מן החובה לדקדק כל כך בצניעות ובקלות כבחמורות -

גם בזה באה ההוראה: ראה פתחיהם שאינן מוונין זה מול זה" - גם בהיותם באוהלים "אהליך יעקב", אפילו ב"אהל" עראי נוגע זהירות וצניעות כזו.

וכאן המקום להדגיש בהענין שהזמן גרמא: אותם "המקילים" בכמה עניני צניעות בקיץ, ובפרט - כשנמצאים בדירת עראי מחוץ לעיר. ומהם האומרים: אחטא ואשוב - כאשר אשוב העירה.

ונוגע להנהגת אנשים ג"כ, ובפרט - לנשים, שהרי כאו"א נקראת "עקרת הבית". ויש להאריך. ואכ"מ. (לקו"ש ח"י עמ' 84)

מפורסם הסיפור, שפעם התיישב הרבי על כסא נוח בביתו למספר דקות ואמר "בזה יצאנו חובת דאצ'ה (נופש)". ובאמת, אצל הרבי, בניגוד גם לנשיאי חב"ד הקודמים, לא ראינו יציאה לנופש בהרים וכדומה, ולכן ישנם אברכים חסידיים ששוללים בתכלית את ענין הנופש עם בני המשפחה.

בשיחות של הרבי שדיבר על זה, אף שהרבי קצת 'מלגלג' על אלה שחושבים שזה דבר המוכרח וחוק ולא יעבור, הוא אינו שולל זאת לחלוטין, אלא מדריך להביט על זה בדרך נכונה. לא מתוך התלהבות יתרה ובהתלהטות, ומתוך התגשמות חלילה, וכידוע, שבמצוות שקשורות עם "הנאת הגוף" אין צורך להדר.

יציאה לנופש במידת הצורך צריכה להיות, כחלק מתפקידנו ושליחותנו בעולם, שליחות שמתחילה בתוך הבית, לחיזוק השלום בית והקשר בין בני המשפחה, ולשמח את האשה והילדים, אדרבא, היציאה לנופש צריכה להביא לתוספת חינוך ליראת שמים וכדומה, על ידי לימוד עם הילדים וכדומה.

כללי זהירות

ביציאה לנופש יכולים להתעורר כל מיני שאלות ועניינים הלכתיים, ונגסה לגעת בכמה מהם בקצרה:

א. לפני הנסיעה יש לבדוק היטב לאיזה מקום נוסעים, מי הקהל שנופש שם, מה יש באותה סביבה, כדי שלא נציב את עצמנו ואת המשפחה שלנו בניסיונות קשים של יראת שמים, וההשקעה החינוכית תרד לטמיון חלילה.

ב. אם נוסעים עם המשפחה המורחבת, צריך לזכור שכל ענייני הפרדה בין בנים לבנות שייכים גם אצל בני דודים, גיסים וגיסות וכדומה, ולכן אם נוסעים באוטובוס מאורגן יש לשבת באופן שיישמרו גדרי הצניעות, ולא יבאו לידי קלות ראש וכו'.

ג. יש להקפיד על כל הדינים של שלושת השבועות ותשעת הימים, אם יוצאים לנופש בימים אלו, ולהיזהר מסכנות.

ד. יש להתיעץ עם רב בכל מה שקשור לדינים ההלכתיים של טהרת המשפחה, ועל דרך זה טבילה במקוה, ואין לאדם להורות בזה לעצמו ללא התייעצות עם רב מורה הוראה.

ה. יש להקפיד על כל גדרי הצניעות, כדי שהיציאה לנופש תחזק את השלום בית ולא חלילה תערער אותו וד"ל. יש לעשות הפרדה ברורה בין 'נופש' שעניינו לחזק את הנפש והגוף, לבין 'חופש' מענייני קדושה חלילה, שאין זה שום מקום אצל יהודי ובפרט אצל חסיד. יש להקפיד על צניעות בלבוש, בסגנון הדיבור וכן הלאה.

ו. יש להקפיד בחדר האוכל לשבת במקום ושולחן פרטי שלכם, ולהימנע מערבוב עם אנשים זרים אחרים, באופן שאינו מתאים.

ז. יש להקפיד על צניעות גם באירועים שהמלון מקיים, להיזהר כמובן משירת נשים, משהות יחד של גברים ונשים (גם כשלבושים באופן מלא) בחדרי כושר, וכמו כן אין להשתתף בהופעה, באם הישיבה של הקהל אינה נפרדת בצורה מלאה בין גברים לנשים.

תמיד בשליחות

ראוי להזכיר גם את ההוראה של הרבי שכאשר מתכוננים לנסיעה, הדבר הראשון שצריך להכניס למזוודה זה את הטלית והתפילין וכדומה (וכדאי להזכיר גם על חת"ת, רמב"ם וקופת צדקה). בזה אנו מבטאים שעיקר ומטרת הנסיעה היא בשביל ענייני הקדושה.

חסיד יודע שבכל מקום שהוא הולך הרי זה בהשגחה פרטית, "מה' מצעדי גבר כוננו", כדי לפעול באותם מקומות עניינים של הפצת וחיזוק היהדות, באמירת ברכה, אמירת תהילים, בלימוד והשפעה על עוד יהודי, מתוך הכרה שכל ענין הגאולה הוא "דירה בתחתונים" שגם במקום שהדגש שם הוא הגשמיות וההנאה הגשמית, יהיה גילוי של קדושה.

באופן כזה היציאה לנופש אינה מורידה מרוחניות וקדושה אלא אדרבא מחזקת את זה. כל בני הבית מרגישים שהם בשליחות, הילדים יכולים לאסוף ילדים אחרים ולומר איתם את שנים-עשר הפסוקים, האבא לומד ומשפיע בענייני יהדות על הגברים שהוא נפגש איתם, והאמא עם הנשים, ונרגש אצל בני הבית ה"ונפלנו" וה"אתה בחרתנו", גם במקומות אלו.

הוספה ב

קונטרס העבודה - פרק ב'

מהוד כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע

וכל מי שחש לנפשו שלא להביאה לידי טומאה רחמנא ליצלן, יגדיר את עצמו בחוש הראי'ה, ואם הדבר קשה לו יתגבר על עצמו בכל תוקף ועוז וידע אשר ממש בנפשו הוא. ואם לא יגדיר את עצמו כזה, כל עבודתו כאין וכאפס נחשב ולא יפעול דבר ביגיעתו ועבודתו, ואדרבא ירד רחמנא ליצלן מטה מטה, ועל כן יתגבר כארי להגדיר את עצמו בכל תוקף ועוז.

וכן בחוש השמיעה אוטם אזנו משמוע דבורים האסורים, כמו דברי הוללות וליצנות וכל דבר שאינו הגון וכמו שאמרו רז"ל בכתובות דף ה' סוף עמוד א', ע"פ ויתד תהי' לך על אזנך, וכן גם דברים בטלים שגם המה פועלים פעולה רעה בנפש וכמו שאמרו רז"ל שם אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחלה לאברים, הרי שגם המה כויה לנפש כו'.

וכן ההגדרה בדבור שלא ידבר דבורים האסורים, כמו דבורים הנ"ל ולשון הרע ורכילות וכהאי גוונא ולא דברים בטלים ולא ירחיב פיו ולשונו בשום דבר.

וכמו ההגדרה בחושים הנ"ל, כן הוא ההגדרה בחוש המחשבה שלא לחשוב מחשבות זרות ולא יביא את עצמו לידי הרהור מפני פחד אלקים כו'.

*

והנה זאת ודאי אשר צריך להיות גם יראה, ואדרבה היראה היא מוכרחת להיות בכאחד ואחד ממש, שאי אפשר להיות בלעדה והיא גם התחלת העבודה ויסודה. אמנם, לא זו היא העבודה והגיעה לתפלה. דהנה היראה המוכרחת להיות בכאחד ואחד הוא עניין יראת חטא, והוא שירא לעשות כל דבר שהוא נגד הוי' ורצונו ית'. ולא דוקא בדבר חטא ועון בפועל ממש, כי אם ההגדרה בהחושים שלו - להיות עוצם עיניו מלראות ברע, ואוטם אזנו משמוע דבר רע.

והיינו שחוש הראי'ה שלו, אינו פתוח לראות כל מה שלפניו. וכל שכן בראי'ה והסתכלות האסורה, אשר באמת הראי'ה וכל שכן ההסתכלות היא הסבה הגורמת לכל דבר רע, והיא המביאה לרע גמור רחמנא ליצלן, וכמאמר עינא ולבא תרין סרסורין דעבירה - העין רואה והלב חומד וכל המסתכל כו' סוף בא לידי עבירה. וכונודע דעיקר התענוג הוא בחוש הראי'ה והסומא אין לו תענוג בשום דבר, וכמ"ש במ"א בענין שמחנו כימות עניתנו.

ועל כן הראי'ה מעורר התענוג שבנפש, ולכן אנו רואים שגם בעובדי ה' הרחוקים לגמרי מכל דבר

רע, הנה ע"י הראי' מתעוררים ומתפעלים קצת, לבד באותן שהעבודה פועל בהם שלפי שעה על-כל-פנים המה מופשטים מן הגשם, שבעת ההיא אינם מתפעלים משום דבר, רק להיותם עובדי ה' אין זה עושה בהם איזה חקיקה ח"ו, כי אם הוא בהעברה בעלמא, ומיד יקשר את עצמו אל מה שהוא מקושר, ונשכח הדבר מלבו. אבל אותם שאינם עובדי ה' כדבעי, הרי הם נלכדים בפח הזה והיא המביאם לכל דבר רע רחמנא ליצלן, ומוריד אותם לשאול תחתית - ה' ישמרנו ויצילנו.

וכל מי שחש לנפשו שלא להביאה לידי טומאה רחמנא ליצלן, יגדיר את עצמו בחוש הראי'ה, ואם הדבר קשה לו יתגבר על עצמו בכל תוקף ועוז וידע אשר ממש בנפשו הוא. ואם לא יגדיר את עצמו בזה, כל עבודתו כאין וכאפס נחשב ולא יפעול דבר ביגיעתו ועבודתו, ואדרבא ירד רחמנא ליצלן מטה מטה, ועל כן יתגבר כארי להגדיר את עצמו בכל תוקף ועוז. וגם אם יהי' ניכר, אל יחוש לשיחות בני אדם. והלא בדבר הנוגע לחיי הנפש בגשמיות, אינם מביטים על שום דבר, וכל שכן בהנוגע לחיי הנפש הרוחני. והכבודות בזה היא רק בעת הראשונה, שצריך להכביד על עצמו ולהתגבר על טבעו ורצונו, ובמשך הזמן יתרגל כך. ובהגדרה זאת, ימצא מנוח לנפשו מכמה רעות ובלבולים ואז יוכל לעבוד עבודתו, וביגיעתו יפעול ישועות בנפשו בעזרתו ית'.

והנה ישנם בני אדם אשר רחוקים המה מאיזה דבר רע בפועל ח"ו, אבל לבם מושך אותם לראות ולהביט. וההבטה היא כמו בקר רוח, ואינו מרגיש בעצמו בעת מעשה איזה התפעלות. ובאמת סיבת המשיכה הוא, מפני שתענוג נפשו בעצם הוא מקושר בזה (ועל דרך המכואר בעניין איני יודע באיזה דרך כו', שיכול להיות דבכחות הגלויים הוא בעסק התורה ועבודה, ועצם נפשו היא בתוך הקליפה והסט"א כו'. כן הוא בדבר הזה, שגם שהוא רחוק מרע בפ"מ ואדרבא הוא עושה טוב בכחותיו הגלויים, מכל מקום עצם תענוג נפשו, הוא משוקע ומקושר בענין רע רחמנא ליצלן, וזאת היא סיבת המשיכה אל ההבטה וההסתכלות).

וההבטה, עם היותה בקר רוח לכאורה, הנה היא עושה רושם וחקיקה גדולה בנפש ולא תעבור בלי התעוררות רע בהתגלות רחמנא ליצלן (וענין הקרירות בזה, באמת הוא מחמת עוצם טרדתו בהבטה, והוא כח התענוג הנעלם שבנפשו שבא בהראיה וההבטה והיא כמו נקודה ומקור הרע רחמנא ליצלן, וכנודע שבנקודה המקוריית אין בזה התפעלות בהתגלות), והיא מתגשמת ומוציאה להתגלות עומק הרע רחמנא ליצלן, והשי"ת ישמרנו מכל רע.

ורז"ל אמרו מראות עיניהם של הצדיקים מעלים אותם לגדולה והוא ענין לאסתכלא ביקרא דמלכא בבחינת דביקות נפשו בעצם התענוג שבו, בבחינת עצמות אור א"ס ב"ה, וההיפך הוא בלעומת זה כו'. והחובה היא על כל אדם להתגבר על עצמו ולהגדיר את עצמו בחוש הראי' ובה יציל את נפשו מן הרע, ואז תהי' עבודתו רצויה ויפעול ישועות בנפשו ויעלה מעלה כו'.

וכן בחוש השמיעה אוטם אזנו משמוע דבורים האסורים, כמו דברי הוללות וליצנות וכל דבר שאינו הגון וכמו שאמרו רז"ל בכתובות דף ה' סוף עמוד א', ע"פ ויתד תהי' לך על אונך, וכן גם דברים בטלים שגם המה פועלים פעולה רעה בנפש וכמו שאמרו רז"ל שם אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחלה לאברים, הרי שגם המה כוי' לנפש כו'.

וכן ההגדרה בדבור שלא ידבר דבורים האסורים, כמו דבורים הנ"ל ולשון הרע ורכילות וכהאי גוונא ולא דברים בטלים ולא ירחיב פיו ולשונו בשום דבר. ובדרך כלל הוא מוגדר בכל החושים והכחות שלו מפני פחד אלקים שעליו. והוא ענין קבלת עול מלכות שמים, כי ההיפוך מזה הוא פריקת עול והוא ההולך בשרירות לבו למלאות תאוותו לכל אשר ירצה.

ולאו דוקא בדבר תאוה בפועל כי אם גם הפתיחה בחושים שלו לדבר כל מה שעולה על רוחו גם דבור האסור וכן לשמוע ולראות הכל שהן השערים והמקורים המביאים לידי תאוה ולידי רע גמור רחמנא ליצלן כנ"ל וסבת הפתיחה הזאת הוא מפני פריקת עול מלכות שמים שהוא כמו חפשי לעצמו (בל"א זייער פריי ביי זיך, ער פילט קיין עול אויף זיך) ומשום זה יעשה מה שלבו חפץ.

וכמו בטבע בני אדם, הרי אינו דומה האדם כמו שהוא בביתו בפני עצמו וכמו שיושב עם אחרים וכל שכן עם גדולים וטובים ממנו שמעציר את עצמו בכל הכוחות שלו, ועל כולם בחשבון יבוא איך לעמוד ולישב ואיך לדבר. אבל בביתו כשהוא לעצמו, לא יתחשב כלל ויטה על צדו או ישכב יידבר ככל העולה על רוחו.

וכן הוא ברוחניות הפתיחה בהחושים שאין מעצור לרוחו ולראות ולהביט וכו' הוא מפני שאין עליו עול מלכות שמים כלל שאינו נרגש בו כלל (גם לא בהעלם), עול האדון אדון כל הארץ ב"ה אשר מייחד מלכותו יתברך עלינו בפרט, לכן יעשה כל מה שיחפוץ. ומשום זה לא ישים פחד אלקים נגד עיניו כלל וכלל והיינו שלא יפול לבו ולא יחוש כלל על שזהו נגד רצון ה' ואשר פוגם בנשמתו לשחתה לגמרי רחמנא ליצלן.

אבל כשיש עליו עול מלכות שמים, הרי הוא מוגדר ומכווץ בכל החושים שלו וכמו העבד שהוא מכווץ תמיד מפני עול האדון שעליו ואין לו שום חפשית ופתיחה בעצמו (ער איז ניט פריי און ניט אפען ביי זיך נאר שטענדיג פארקוועטשט און ווי פארצאמט) מפני שנרגש בו תמיד עול האדון, וגם כשהוא מרוחק מן האדון אינו יוצא מן העול הזה הנרגש בו תמיד והוא מורגל בעול הזה שאינו כבד עליו כלל ואינו יודע אחרת כלל וכמ"ש במ"א.

וכמו כן הוא בעול מלכות שמים שנרגש בו תמיד שיש לו אדון עליו, והרגש זה אינו בהתגלות בהכחות כי אם הרגש נעלם שיש עליו עול המכווץ אותו ומגדיר אותו בהחושים שלו לבלי להתפשט בהם נגד רצון ה' ח"ו, וכמו כן יהיה פחד אלקים תמיד לנגד עיניו שירא למרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה כו'.

(דעול מלכות שמים ויראת חטא ויראת אלקים הכל אחד, רק דעול מלכות שמים הוא בהעלם ויראת חטא ויראת אלקים הוא בהתגלות דהיינו התעוררות נגלה בהכחות, ולכן עול מלכות שמים הוא מה שפועל בדרך ממילא היינו שהוא מוגדר ממילא בהכחות והחושים כמו שאינו רואה ואינו שומע וכו' וכמו כן אינו מתאוה או אינו כועס מפני עול מלכות שמים שעליו והיראה היא במקום שצריך התגברות לגדור את עצמו. והיינו שמגדיר את עצמו מפני היראה ופחד אלקים שנגד עיניו, ויראת אלקים היא בהתגלות יותר מיראת חטא והיינו שיש בזה יותר הרגש

אלקי הבא ע"י איזה התבוננות באלקות וכמשי"ת בענין יראו מה' כל הארץ כו').

וכמו ההגדרה בחושים הנ"ל, כן הוא ההגדרה בחוש המחשבה שלא לחשוב מחשבות זרות ולא יביא את עצמו לידי הרהור מפני פחד אלקים כו'. והנה לכאורה סיבת המחשבות זרות והרהורים רעים הוא מחומריות המדות טבעיים דמפני שמתאוה בלבו דבר תאוה וחמדה הרי זה עולה מן הלב אל המוח לחשוב ולהרהר בזה וכאשר פועל זיכרון המדות הטבעיים שלו שאינו מתאוה דברים חומרים ממילא אינם נופלים לו מחשבות והרהורים כו'.

וכמו שאנו רואין בחוש דכאשר פועלים בעבודה הכנעת המדות טבעיים יעבור משך זמן שלא יפלו לו מחשבות זרות כלל, וכאשר מתרפים בעבודה ומתגברים המדות בחומריות באים המחשבות המבלבלים כו'.

(והנה בחומריות המדות ותאוותם יש כמה פרטים, וכל אחד ואחד יודע בנפשו איזה ענין פרטי מגיע לחלקו לברר ולזכך, אך בדרך כלל הכל תלוי בתאוה אכילה וכמאמר אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר, וכמאמר מלי' כריסי' זינא בישא, וכמו שכתוב וישמן ישורון כו', והיא הסיבה הגורמת לכל המדות רעות וכמו שכתוב ויאכל וישת ויקם וילך שיצא מעולמו כו', וכמו בן סורר ומורה שנידון על שם סופו כו' (ולאו דוקא בלסטיות אלא בכל המדות רעות). וזיכרון המדה הרעה הזאת הוא המסייע והמקיל זיכרון כל המדות כי בחלישות המדה הזאת היינו שאינו למלאות תאוות נפשו נחלשים כל המדות).

אך הענין הוא, דמחשבות אלו הן הבאים ממילא מן הלב אל המוח להרהר שהן התפשטות המדות ועל ידי העבודה והיגיעה שמזכך את המדות ממילא אינם נופלים המחשבות כו' כנ"ל. ולהיות שהבינוני הוא שאינו מהפך מהות הכחות דנפש הבהמית רק ההתפשטות שלו ובשעת התפלה הרי הנפש הבהמית הוא כישן שהוא כפוף ובטל ואינו מתאוה תאוה כו', וכאשר העבודה היא כדבעי הרי זה נמשך זמן רב גם אחר התפלה שהנפש הבהמית נכנע ובטל כו' ובפרט בשקידת התפלה יום יום ידרשון כו', אבל להיות שלא נהפך לגמרי הרי הוא חוזר וניעור ונופלים לו מחשבות זרות והרהורים כו', רק שאינו מקבל את ההרהור הרע ברצון חס ושלוש ודוחהו בשתי ידיים ומסיח דעתו מיד שנזכר שהוא הרהור רע כו', וכמ"ש בסש"ב פי"ב ופכ"ז וכ"ח.

אבל כשמהרהר ברצון דהיינו גם כשנזכר שהוא הרהור רע הרי הוא מהרהר בו ברצון, שזהו מפני שאין יראת אלקים בלבו. וכן כאשר ממשיך עליו הרהורים רעים מצד הפריקת עול בהתפשטות החושים בשמיעת דברי הוללות וליצנות וכל שכן בראיה והבטה ומחשב ומהרהר בזה ומטמא את נפשו רחמנא ליצלן בהרהורים רעים בשעת נפש (וממילא בא לידי טומאה בפועל רחמנא ליצלן) אין זה מצד חומריות המדות לבד, כי אם מצד פריקת עול והעדר יראת אלקים. ובזה עוד גורם רע לנפשו שנופלים לו אחר כך מחשבות והרהורים רעים גם כשאינו חפץ בהם והרבה יותר מכפי המדה עד שתגעל נפשו בהם ואינו יכול להסירם בשום אופן, הוא ענין ממשלת זדים דחייבא מבלבלים לו ומטמאים אותו רחמנא ליצלן וכמו שנתבאר באריכות בדרך חיים בענין גם מזדים חשוך עבדך כו'.

ובזה היא ההגדרה במחשבה מצד קבלת עול מלכות שמים שנזהר מאד לנפשו מכל דבר המביא לידי הרהור רע ואינו חפץ מאד בהרהורים רעים, וגם כשנופל לו איזה הרהור הנה מיד שנזכר שזה הרהור רע דוחהו בשתי ידיים ומסיח דעתו מזה לגמרי מצד יראת אלקים שבלבו. ועל ידי הקבלת עול מלכות שמים הוא ניצול מהרהורים רעים שאינם נופלים לו כלל, וכמו שנתבאר בדרך חיים שם פרק ז' שמפני הארת מלכות שמים האלקית בורחים הקליפות וכמ"ש כהמס דונג כו' יאבדו רשעים מפני האלקים.

ועל כן יראה זו דבכללה הוא ענין קבלת עול מלכות שמים היא מוכרחת להיות בכל אחד ואחד ואי אפשר בלעדה כלל כי בהעדר זה הרי הוא פורק עול והרי הוא עלול לכל מיני רע רחמנא ליצלן כנ"ל.

ולזאת ענין קבלת עול מלכות שמים ויראת אלקים הרי זה מוכרח להיות בכל אחד ואחד ממש ועל ידי זה הוא סר מרע, ונכלל בזה גם כן ענין ועשה טוב, היינו לעשות כל מה שנצטווה וז"ש סוף דבר כו' את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, שהעיקר הוא כחי' היראה שעל ידי זה דוקא הוא סור מרע ועשה טוב בפועל ממש כו'.

(דאהבה הוא בעובדי ה', וגם אם אינו עובד ה' אין זה שייך מכל מקום לקיום המצות לסור מרע ועשה טוב בפועל רק שאין לו קירוב ודביקות באלקות (והיינו שלא קיים מצות ואהבת), וממילא מתגבר בו החומריות וגסות הנפש הבהמית ועם היותו מקיים תורה ומצות הרי הוא חומרי וגס ונתעב בדברים מתועבים בתאוות היתר כו', וכמו כן אין לו שום חיות אלקי בעסק התורה וקיום המצות (ויש לומר דזהו מ"ש בסש"ב ח"א פ"ד ובלעדה אין להן קיום אמיתי כי המקיימן באמת כו', היינו שאין להם חיות והרי הוא כגוף בלא נשמה, ודקדוקי מצות הן ודאי על ידי העבודה דוקא וכמשי"ל פ"ז, וכן הידור מצוה הוא ע"י החיות שבהמצוה והיורק שבה) אבל מ"מ אינו ברע גמור ח"ו ולא יעבור ח"ו על שום דבר, אבל בהעדר היראה הנ"ל הרי נפשו ברע הוא רחמנא ליצלן וכנ"ל, ועל כן היראה היא מוכרחת ואי אפשר להיות בלעדה וזהו הנקרא יראת שמים שהוא ענין קבלת עול מלכות שמים ויראת אלקים).

והיא התחלת העבודה ויסודה וכנודע דקבלת עול מלכות שמים קודמת לכל המצות וכמאמר קבלו מלכותי ואח"כ קבלו גזרותי, ובפרט בעבודה הרי קודם כל דבר צריך להיות שכחי עמך ובית אביך שהיא היציאה מעניניו שהוא מורגל בהם, דהנה עיר פרא אדם יולד בכחותיו וחושיו הטבעיים שמהנה"ב דאקדמי" טעניתא המושך אותו לכל ענינים הגופנים והוא מתרגל בענינים אלו ונשרש בהם. והיינו שהטבעית עוד מתגברת במשך הזמן, וכל זה מעלים ומסתייר על הכחות דנה"א שהוא ענין חלישות הנה"א וכמ"ש כשל בעוניי כחי.

וידוע דעון אין פירושו חטא ועון בפועל ממש כי אם לשון עיוות ועיקום והיינו שמעקם דרכו והולך בדרך עקלתון שהוא דרכו של הנה"ב על ידי זה נכשל ונחלש כחו [כח נפשו] האלקית, וכמ"ש עקב הלב מכל ואנוש הוא פירוש חלש הוא כו', והחלישות הוא בכמה אופנים אם שלא יש התגלות הכחות דנה"א כלל.

(ובזה גופא יש חילוקים אם שהוא בהיסח הדעת לגמרי מאיזה ענין והרגש אלקי בנפשו, והיינו שכל כך נתעלמו כחותיו האלקיות עד שאינו יודע דבר אחד בעולמו כי אם העולם הזה ומלואו. או שמרגיש שאין זה כל האדם לחיות בעניני העוה"ז כסוס וכפרד כו', רק תכליתו הוא איזה ענין נעלה, אבל התגברות הטבעית אינו מניח אותו לעזוב עניניו הטבעיים ולהתקרב אל הענין הנעלה, ויש שמקרב את עצמו לאיזה ענין אלקי ומייגע את עצמו בזה אבל לא יוכל לקבל היינו להשיג ולהרגיש הענין מפני התעלמות כחותיו שאינו מאיר בהם האור.

דהנפש האלוקית הוא כדבר מלוטש המקבל בתוכו אור ומתנוצץ עי"ז, וע"כ כל ענין אלקי הוא מתקבל בהנה"א והנפש מאירה ע"י, אבל כאשר יש מכסה עב המכסה ומעלים על הנה"א אינו מתקבל בתוכו האור האלקי, וז"ש כי אם עוונותיכם כו' ביניכם ובין אלקיכם כו', דהעיוות שמהנה"ב מעלים ומסתיר על הנה"א ומפסיק בין הנשמה והאלקות שאינו מאיר בה אור אלקי כו' וכמ"ש במ"א).

או שגם בהתגלות קצת דהכחות דנה"א אין ביכלתו להתגבר על הנה"ב וחומריותו.

ועל כן החפץ בחיי נפשו להאיר נפשו האלקית באור חיי החיים בעבודה שבלב ולהתגבר על כחותיו הטבעיים לבררם ולזככם, אי אפשר לו להתחיל בעבודה שעל פי טעם ודעת, היינו בהשגות אלקות ובהתעוררות בלב כו' מאחר שאינו כלי לזה מפני התעלמות הכחות דנה"א והתגברות הכחות דנה"ב כנ"ל.

ועל כן ראשית כל דבר הוא לקבל עליו עול מלכות שמים לעזוב עניניו שמורגל בהם מצד הטבעית וליתן את עצמו לאלקות לעבוד אותו ית' בכל מיני עבודת עבד (ולכאורה הרי העזיבה יכולה להיות על ידי התגברות על עצמו גם בלי קבלת עול. אך באמת צריך להיות העזיבה מצד שזה נגד רצון ה'. ותתקיים ביותר כאשר היא מצד הרגש איזה אור בנפשו, וכאשר כבר סיפרתי מאחד מהחסידים הגדולים אשר בהכניסה הראשונה לכ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נ"ע זי"ע פעל בעצמו שכל מה שרוצה מצד הטבעי לא יעשה (אז וואס ער וויל זאל ער ניט טאן). ולכל הפחות יהיה זה מההרגש הנעלם דקבלת עול מלכות שמים).

ובעזיבה זו ניטל החומריות דנה"ב שאינו מעלים ומסתיר כל כך על הנה"א, והנתינה שנותן עצמו לאלקות היא המכשירתו אל העבודה שבלב בהשגה והתבוננות ששיג ענין אלקי ויתקבל בנפשו היטיב שיאיר אור נפשו האלקית ותתגבר על החומריות כו' וכמ"ש במ"א ונזכר גם כן לעיל דהודאה הראשונה באמרו מודה אני לפניך כו' היא יסוד העבודה דכל היום. כן ויותר מכן הוא בקבלת עול מלכות שמים שזהו יסוד כל העבודה, כי הביטול וההנחה הזאת מכשירתו להיות מוכשר ומסוגל לכל עבודה היינו להעבודה במוח ולב וגם זה יסוד מוסד להעבודה במדריגות היותר נעלות כו'. וז"ש זה השער לה' דקבלת עול מלכות שמים והוא ענין היראה היא השער והפתח לעלות אל ה' כו' וכמ"ש בזאת יבוא אהרן אל הקדש בזאת דוקא בחינת יראה תתאה דא תרעא לעלאה לבוא אל הקדש פנימה בעילוי אחר עילוי כו':

קיצור. זאת ודאי שצריך להיות גם יראה ואדרבא היא מוכרחת ואי אפשר להיות בלעדה והיינו בחינת יראה תתאה וקבלת עול מלכות שמים להגדיר עצמו בכל החושים שלו מצד קבלת עול מלכות שמים ויראת אלקים שבו, והיינו בהחושים דראיה ושמיעה ודיבור (ונתבאר איך שההגדרה בראיה נוגע מאד וכל אחד ואחד מחויב בזה) וכן ההגדרה במחשבות שלא יהרהר הרהור רע ברצון ושאת נפש מצד יראת אלקים שבו (ועל ידי זה ממילא לא יפלו לו הרהורים רעים) ויראה זו היא התחלת העבודה ויסודה (וכמ"ש בסש"ב פמ"א שהיא ראשית העבודה ועיקרה ושרשה) והוא לעזוב ההרגילות שלו וליתן עצמו לאלקות כו'.

RABBINICAL OFFICE
KFAR CHABAD
ISRAEL

לשכת הרבנות
כפר חב"ד
אה"ק תובב"א

טלפון נייד: 052-6710-770, 03-9606-754

פקס: 03-9607-710

ב"ה ט"ז לחודש שבט שנת ה'תשע"ג

הנהלת מכללת "בית רבקה"

כפר חב"ד

באתי בזה להתריע אודות פירצה החולכת ומתגברת היל"ת והיא צורת הפאות של נשים נשואות:

- (א) רבנים ובראשם כ"ק אדמו"ר העדיפו את כיסוי ראש האישה בפאה ולא במטפחת היות והפאה מכסה את כל שער הראש וגם מה שבצדדים.
- (ב) מובן שכך הוא כאשר ע"י הפאה ניכר שהיא כיסוי זר ולא השער הטבעי.
- (ג) לכן הפאות הארוכות והפזורות ועל אחת כמה וכמה כשהן עשויות משער טבעי שמטרתן להידמות לשער האישה - אין בהן את ההיתר של כיסוי ראש על ידי פאה.
- (ד) היות והדבר קשור לאיסורים חמורים של גילוי ראש של אישה נשואה ואיסורים הקשורים בהכשלת הרהורי עבירה דאורייתא ודרבנן גם בבנות לא נשואות, לדעתי על הנהלת המוסד לעמוד על כך בכל תוקף ולחנך למה שקבעו רבנים, אשר אורך הפאה יגיע אך ורק עד הכתפיים וכן שהפאה תהיה אסופה ולא פזורה.
- (ה) גם שיער הבנות הלא נשואות לא יהיה ארוך מדי כנ"ל ולא פזור וכפי שקבעו חז"ל את צורת הופעת הנשים הכשרות והצנועות:
- "חז"ל גזרו בבתולה בסותר (פזור) שהוא גנאי גדול" ק"ו באשת איש.

בשכר ההקפדה על ההופעה הכשרה והצנועה תזכינה להקמת בתים חסידיים ולדורות ישרים יבורכו ונצא בקרוב ממש לקראת משיח צדקנו ונוכל לאמר:

"ראה גידולים שגידלנו":

רב מרדכי שמואל אשכנזי
רב אבי"ד כפר חב"ד

הב"ד

לע"נ

הבחור התמים מיכאל ע"ה

בן הרה"ת ר' יהודה ליב שליט"א רסקין
נדבת יבדלחט"א אחיו ומשפחתו שליט"א

לע"נ

הרב התמים דקל הלוי בן יבדלחט"א ר' דוד הלוי שי' לוי
לכבוד השלושים מפטירתו יום הבהיר כ"ח סיון
והקצו ורננו שוכני עפר ובלע המוות לנצח תיכף ומיד ממש
בהתגלות הרבי מלך המשיח שליט"א

.

הוקדש ע"י רבני הישיבה הגדולה חסידי חב"ד ליובאוויטש
בצפת

...

לזכות

ר' משה יצחק בן מרים מלכה בן אור ורעייתו ובני ביתם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל עניניהם לנחת חסידי אמיתי
צאצאיהם מתוך התקשרות אמיתית עם הרבי מלך המשיח
שליט"א ועשירות מופלגה כפשוטה

...

לזכות

הרב החסיד ר' דרור בן אראלה אפרת
ורעייתו מרת ורד ובני ביתם שיחיו בן קיש
להצלחה רבה ומופלגה בכל עניניהם לנחת חסידי אמיתי
צאצאיהם מתוך התקשרות אמיתית עם הרבי מלך המשיח
שליט"א ועשירות מופלגה כפשוטה

...

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

"כנגד ג' מידות
טובות שהיו בידן
של ישראל במצרים
ובזכותו נגאלו,
שלא שינו את שם
ולא שינו את
לשונם ושגדרו
עצמם מן הערוה"
(במדבר רבה פרשה י"ג אות כ')